

Slovenski VESTNIK

LETNIK XXXV

CELOVEC, PETEK, 25. APRIL 1980

ŠTEV. 17 (1965)

Predstavniki obeh osrednjih organizacij koroških Slovencev so se po razgovorih s kanclerjem Kreiskim 28. marca na Dunaju in predsednikom jugoslovanske vlade Djuranovičem 4. aprila v Beogradu konec prejšnjega tedna sestali v Ljubljani še s predsednikom slovenske vlade tovarišem Vratušom.

Razgovor je tekel predvsem o tem, kako zagotoviti manjšini tako mesto v avstrijsko-jugoslovanskih odnosih, ki ji omogoča, da kot enakopraven subjekt sodeluje in krepki te odnose ter na ta način opravlja težko in odgovorno nalogo mostu med državama.

Predsednik slovenske vlade nas je seznanil tudi z vsebino avstrijsko-jugoslovanskih razgovorov v Beogradu. Ob tem je bilo ugotovljeno, da so koroška središča javnega obveščanja zamolčala predvsem fisti del skupne izjave, ki govori o slovenski in hrvaški manjšini v Avstriji. Predstavniki obeh osrednjih organizacij so skupno izjavo obeh držav pozdravili in poudarili, da je slovenska manjšina zainteresirana, da samostojen subjekt seznanjena o vseh pomembnih bilateralnih vprašanjih in mora imeti možnost, da lahko zavestno in konstruktivno prispeva svoj del in si s tem krepki tudi svojo pozicijo.

Obe strani sta bili enakega gledanja, da je treba pozitivni skupni izja-

Predstavniki koroških Slovencev na informativnem razgovoru pri predsedniku IS SR Slovenije

V zvezi z nedavnim uradnim obiskom avstrijskega zveznega kanclerja Kreiskega v Beogradu, se je prejšnji petek v Ljubljani mudila delegacija obeh političnih organizacij koroških Slovencev ZSO in NSKS, kjer jih je sprejel predsednik Izvršnega sveta SR Slovenije dr. Anton Vratuša. Slednji je predstavnike političnih organizacij koroških Slovencev informiral o poteku uradnih razgovorov z avstrijskim kanclerjem. Kot znano, je dr. Vratuša bil član jugoslovanske delegacije, ki se je ob tej priložnosti pogovarjala tudi o vprašanjih slovenske in hrvaške narodne skupnosti v Avstriji. Na tem informativnem razgovoru so sodelovali tudi članica predsedstva SR Slovenije Vida Tomšič in Jože Smole, Bojan Lubej, Jernej Jan, Danilo Türk, Milan Šamec, Drago Mirošič, Zofija Klemen-Krek in Borut Plavšak. Delegacijo koroških Slovencev sta vodila — dr. Franci Zwitter, ZSO in dr. Matevž Grilc, NSKS; spremljali so ju pa še Janez Wutte-Luc, dipl. inž. Feliks Waeser, Filip Werasch in Karl Smolle.

Dr. Anton Vratuša je predstavnik koroških Slovencev izčrpno informiral o poteku in rezultatih nedavnega obiska avstrijske delegacije v Beogradu. Pri tem je poudaril, da bo obisk prispeval k medsebojnemu razumevanju med nevrščeno Jugoslavijo in nevtralnno Avstrijo. V razgovorih z avstrijsko vladno delegacijo, kakor sledi iz skupne izjave, so proučili tudi vprašanja, ki se nanašajo na položaj slovenske in hrvaške narodne skupnosti v Avstriji. Pri tem je bil potrjen legitimni interes SFRJ Ju-

stran ponovno potrdila pripravljenost, da izpolni vse svoje obveznosti iz državne pogodbe in mednarodnega prava. Ob razvijanju dobrososedskih odnosov na vseh področjih imata obe manjšini večjo možnost, da se kot enakopravni subjekt vključujeta v bilateralno sodelovanje, zlasti v obmejnih območjih ter na tak način krepita svoj družbeni in ekonomski položaj.

Predstavniki koroških Slovencev so opozorili, da se dejavnost nekaterih političnih krogov na Koroškem žal ne sklada s pozitivnim

goslavije za položaj njenih manjšin v republiki Avstriji.

Tudi v tokratnem razgovoru s predstavniki koroških Slovencev so naglasili pomen vsestranskega neoviranega razvoja narodnih manjšin kot pogoj, da le-te učinkovito opravljajo svojo vlogo pri zbliževanju in sodelovanju sosednih narodov in držav.

Poudarjen je bil tudi pomen skupne izjave, kjer je avstrijska

Manjšina kot subjekt danes ve kaj hoče. Vemo, tudi na katerih področjih mora avstrijska vlada v naslednjih mesecih in letih podvzeti konkretne korake za zaščito in enakopraven razvoj naše narodnostne skupnosti.

Enotnosti med obema osrednjima organizacijama v narodnostnih zadevah je danes več, kot je bilo kdaj koli. skusi to enotnost razbiti. Tudi danes 26. v preteklosti so spodbudili vsi pa in jutri bodo poskušali razbijanje akcijske enotnosti med Zvezo slovenskih organizacij na Koroškem in Narodnim svetom koroških Slovencev, pa naj si prihajajo od koder koli, klavirno končali. Kajti zavest, da je enotnost v zadevah člana 7 ena izmed najbolj pomembnih komponent v boju za doseg narodnih pravic je tako močno zasidrana v osrednjih organizacijah in med našimi ljudmi v Rožu, Zili in Podjunu, da jo tudi različni pogledi na nekatera vprašanja v naši preteklosti in o nadaljnjem razvoju avstrijske družbe ne morejo ogroziti. Zato je 'strah' nekaterih za enotnost odveč, kajti akcijske enotnosti med obema osrednjima organizacijama ni možno graditi na daljavo, niti ni možno dajati receptov za tako akcijsko enotnost, le-ta se kuje in gradi izključno v konkretnih akci-

jah in borbi za narodne in socialne pravice slovenskega naroda na Koroškem.

Razgovori v Ljubljani so nam brez dvoma koristili, saj sodijo v običajne kontakte med osrednjima organizacijama in socialistično republiko Slovenijo. Vendar mislim, da je dozor čas, da nas bi o takih razgovorih, ki so bili pred kratkim v Beogradu in na katerih je bilo prisotno tudi vprašanje naše narodne skupnosti v bodoče lahko informirali tudi na Koroškem ali na Dunaju. Prepričan sem, da bi taka oblika kontaktov s koroškimi in zveznimi avstrijskimi politiki lahko krepila medsebojno zaupanje in koristila odnosom med večinskim in manjšinskim narodom.

dipl. inž. Feliks Wieser, tajnik ZSO

OB PETINTRIDESETLETNICI
ZMAGE NAD FAŠIZMOM
IN PETINDVAJSETLETNICI
PODPISA DRŽAVNE POGODBE

prirejata osrednji organizaciji — Narodni svet koroških Slovencev in Zveza slovenskih organizacij na Koroškem — v četrtek 15. maja 1980 ob 14. uri v veliki dvorani Doma glasbe v Celovcu

manifestacijo koroških Slovencev

Govorili bodo:

prof. Josef Hindels
dr. Franci Zwitter
dr. Matevž Grilc

V okviru kulturnega sporeda bodo sodelovali
združeni pevski zbori iz Roža in Podjune.

ROJAKI! SLOVENKE IN SLOVENCI, MLADINA!

Zberimo se vsi na manifestaciji, na kateri bomo izpovedali našo nezlomljivo življenjsko voljo in podkrepili našo zahtevo po globalni izpolnitvi člana 7, ki je sad našega doprinosa v boju proti fašizmu.

V ČETRTEK 15. MAJA VSI NA

manifestacijo koroških Slovencev

Narodni svet
koroških Slovencev

Zveza slovenskih organizacij
na Koroškem

Kirchschläger o manjšinah

Kot znano bodo 18. maja letos predsedniške volitve v Avstriji. Tozadevno je Zveza slovenskih organizacij že zavzela stališče, v katerem podpira kandidato dr. Rudolfa Kirchschlägerja, torej tako kot doslej vedno kandidata naprednih demokratičnih sil. Ob kandidaturi dr. Kirchschlägerja je Upravnih demokratičnih sil. Ob kandidatu je sedanji predsednik v svoji mandatni dobi pokazal široko privrženost k načelom demokracije, posebno pa zato, ker je pokazal tudi razumevanje za manjšine.

Prejšnji teden je predsedniški kandidat SPÖ dr. Rudolf Kirch-

schläger priredil na Dunaju tiskovno konferenco, na kateri je novinarjem razložil svoje poglede na pravice in dolžnosti predsednika republike. Pri tem je naglasil, da so dolžnosti potrebnega ukrepanja zveznega predsednika v tem, da skrbi za to, da v notranji politiki države ne pride do kršenja ustave in da se v zunanji politiki ne rušijo načela nevtralnosti Avstrije. Osebnost pa je prepričan, da je boljše probleme reševati v osebnih pogovorih, kakor pa da bi le-te reševal z javnimi posegi.

Dr. Kirchschläger je ob tej priložnosti zavzel tudi svoje stališče do manjšin. Izjavil je, da se priznava k manjšinam, ker je le-tim že zaradi njihovega položaja treba pomagati. V zvezi z ukinitvijo sodnih postopkov zoper koroške Slovence pa je naglasil, da se je svojčas kot avstrijski zunanji minister zavzemal za podobno stvar za južne Tirolce, pri čemer pa je šlo še za mnogo hujše stvari, kakršne so očitali koroškim Slovincem.

Prvi maj - praznik dela

Prihodnji teden bomo spet praznovali 1. maj — praznik dela in solidarnosti. Tokrat mineva devetdeset let odkar se je delavski razred uprl izkoriščanju in si ponekod že priboril nekaj pravic. Gibanje se je pričelo v mestu Viktorija v Avstraliji in se potem razširilo po vsem svetu. Devetdesetletij se je delavski razred boril za boljše delovne pogoje in s tem boljše socialne razmere. Svoje pravice so delavci dosegli z množičnimi štrajki in demonstracijami.

Čeprav je situacija dandanes že mnogo boljša in so pravice delavcev uzakonjene, se še mnogi delavci na svetu borijo proti izkoriščanju in za delovna mesta. Njim ob praznovanju devetdesetletnega jubileja prvega maja velja naša solidarnost. Ob tem jubileju pa se spomnimo tudi tistih dni, ko se je slovenski narod uprl fašizmu in v zadnjih dneh aprila 1941 z ustanovitvijo Osvobodilne fronte doprinesel k zmagi nad Hitlerjevimi krvniki, ki so slovenskemu narodu napovedali smrt.

Zdravstveno stanje Tita

ZELO KRITIČNO

V zdravstvenem stanju jugoslovanskega predsednika Josipa Broza Tita je v tem tednu prišlo do občutnega poslabšanja.

V sporočilu zdravniškega konzilija je bilo povedano, da je zdravstveno stanje predsednika republike v zadnjih dveh dneh prešlo v kritično fazo. Po najnovejših vesteh bolnik leži v hudi nezvesti in v šoku.

Izvajajo nujne medicinske ukrepe.

Graška sejemska prireditel

utira gospodarske stike z jugovzhodom

Več kot 2000 razstavljalcev, od tega skoraj polovica iz 35 tujih držav, bo sodelovalo na letošnji spomladanski prireditvi graškega jugovzhodnega sejma, ki bo odprta jutri in potem vse do 4. maja v središču zanimanja mnogih domačih in tujih obiskovalcev. Na prvem mestu med tujimi državami bo spet Zvezna republika Nemčija (278 razstavljalcev) pred Italijo (163), toda na tretjem mestu bo Jugoslavijo (tokrat 49 razstavljalcev) prehitela Švica, ki jo bo na sejmu zastopalo 54 razstavljalcev. Med 1147 razstavljalci iz Avstrije jih bo 33 iz Koroške.

Spomladanski sejmski prireditvi v Gradcu bo tudi letos dajal posebno težišče strokovni sejem železarstva, ki bo posebno obširno predstavil avstrijsko težko industrijo. Drugo težišče bo na področju gastronomije, kjer bo posebno mesto razumljivo zavzemala domača štajerska ponudba; nedvomno privlačna pa bo v tem okviru tudi strokovna razstava kuhinj. V ospredju kmetijskega sejma bo velika strokovna razstava kmetijskih strojev in orodja, kjer bo obiskovalec našel vse, kar se danes potrebuje pri obdelovanju kmetijskih površin; v kmetijskem centru (hala 16) bo urejena razstava z naslovom „Posvetovanje za kmetico“, medtem ko bo inštitut za gospodarsko pospeševanje svojo posvetovalno dejavnost namenil predvsem izobrazbi odraslih na podeželju; v okviru

tridicionalnih živalskih razstav pa se bo štajersko kmetijstvo tokrat predstavilo s pitovno živino.

Poleg omenjenih težišč bo sejemska prireditev obsegala še celo vrsto drugih razstav in predstavitev. Tako bodo razstavljeni stroji za obdelavo kovin in lesa, sanitarne potrebščine, transportne naprave, gradbeni material, naprave za kurjavo, pohištvo itd. Prijatelji lova si bodo z zanimanjem ogledali mednarodno razstavo lovskega orožja in drugih potrebščin vse do lovskih oblek; v okviru „Zelene modne revije“ bodo dnevno predvajali „modo v naravi“ — pri lovu, izletih, potovanjih in podobno. Varnosti v prometu bo posvečena razstava, ki jo je pripravil ÖAMTC; svoje mesto na prireditvi pa bodo imela tudi področja, ki so kakorkoli povezana z danes zelo aktual-

nim vprašanjem varčevanja z energijo.

Graški sejem ima že v svojem imenu poudarjen namen, da posveča posebno važnost navezovanju in pospeševanju gospodarskih stikov z deželami na jugu in vzhodu. V tej smeri bodo šla tudi prizadevanja letošnje spomladanske prireditve in si njeni organizatorji obetajo nove uspehe. Pri tem upravičeno opozarjajo na čedalje ugodnejše perspektive, ki se odpirajo avstrijskemu gospodarstvu pri razširjanju svojega sodelovanja v smeri jugovzhod. Ne nazadnje to velja tudi spričo novega sporazuma med Jugoslavijo in Evropsko gospodarsko skupnostjo; seveda pa tudi v luči nedavnega obiska kanclerja Kreiskega v Beogradu, kjer je bil velik del avstrijsko-jugoslovanskih razgovorov namenjen prav gospodarskim odnosom.

Strokovni sejem „Dopust 80“, uspešno zaključen

Peti strokovni sejem „Dopust 80“, ki je bil v dneh od 17. do 20. aprila 1980 na razstavišču v Celovcu, je zaključen. Prireditelji z zadovoljstvom ugotavljajo, da je strokovna razstava, posvečena dopustu in prostemu času naletela na dober odmev tako pri prebivalstvu kot razstavljalci. Slednjih je na razstavi sodelovalo 203 in sicer iz 16 držav, razstavo pa je letos obiskalo skupno 18.139 ljudi, kar je kar za 38 odstotkov več kot lani in to kljub slabim vremenskim razmeram. To pa tudi potrjuje priljubljenost te strokovne razstave med prebivalci Koroške in preko nje. Zato je povsem razumljivo, da so se prireditelji odločili prihodnje leto spet organizirati slično razstavo. Tozadevno je direktor celovškega sejma dr. Kleindienst dejal, da bo razstava v času od 7. do 10. maja torej za štirideset dni kasneje kot letos.

Šesti strokovni sejem za dopust in prosti čas oz. „konjičke“ bo prihodnje leto potekal pod naslovom „Prosti čas 81“. Poleg novega imena bo razstava imela tudi nova težišča. Prednost bodo imeli prosti čas, izobrazba kakor prosti čas in mediji. Poleg tega pa bodo seveda prišli na svoj račun dopust, torej oprema za taborjenje, čolni in vse kar je v zvezi z vodnim športom. Ker je na razstavi „Dopust 80“ bila dosežena razmeroma dobra prodaja čolnov in vozil za taborjenje, bo ta zvrst dopustniških vozil močno zastopana tudi prihodnje leto. Zaenkrat pa ugibajo, če v razstavo ne bi vključili še posebne avtomobilske razstave.

Na razstavi sejem „Dopust 80“ so tudi izžrebali dobitnike nagrad udeležencev sejma.

Antifašistični komite Celovec vabi na

demonstracijo

proti kandidaturi Burgerja za zveznega predsednika za prepoved vseh neonacističnih organizacij

Vožnja z avtobusom

na osrednjo demonstracijo vseh ANTIFA-komitejev 26. aprila 1980 ob 17. uri na Dunaju.

Govoril bo tudi predstavnik kor. Slovencev.

Odhod iz Celovca ob 10. uri izpred kolodvora.

Prijave na ÖH-Celovec, tel. 23 7 30/283 ali eno od osrednjih slovenskih organizacij. Cena pribl. 75 šilingov.

Pomagajte Rdečemu križu pomagati

Kot druga leta, tako poziva koroški Rdeči križ tudi letos Korošce in Korošice, da s svojim prispevkom v okviru nabiralne akcije v mesecu maju in deloma juniju pomagajo tej najbolj karitativni ustanovi na Koroškem.

V lanskem letu je 2.151 pomagačev, zdravnikov in funkcionarjev žrtvovalo 347.014 ur svojega prostega časa in to zastonj za Rdeči križ in s tem mnogo prispevalo h krepitvi te dobrodelne ustanove. V 536 tečajih je 14.032 tečajnikov prejelo potrebni pouk v izobrazbi prve pomoči, v oskrbi bolnikov doma in raznih drugih disciplinah. 32.416 ranjenim oziroma poškodovanim sodeželanom je bila dana prva pomoč. Na področju prostovoljne dajatve krvi je bilo precej storjenega, to priča 15.962 konzerv krvi, ki so jih dobile na razpolago koroške bolnišnice.

Od leta 1952 pa do danes so na Koroškem registrirali 261.557 prostovoljnih krvodajalcev. Pri opravljanju prevozov bolnikov in ranjencev z avtomobili je bilo v 47.695 takšnih akcijah prevoženih in to v vsakem vremenu ponoči ali podnevi 2.657.107 kilometrov. Pri različnih prireditvah je bilo treba izvesti 725 ambulantnih akcij. 13.799 socialno potrebnih in starih ljudi je Rdeči križ podprl z denarjem in tudi drugimi storitvami. Pri kriznih situacijah je bil Rdeči križ vedno prisoten tako v storitvah kakor tudi z nasveti. Na osrednji šoli Rdečega križa stalno vzgajajo sodelavce v prvi pomoči, v zadržanju v katastrofih situacijah, v socialni službi, v prehrani ljudskih množic in drugih področjih, ki služijo človeku.

Rdeči križ ima na razpolago pomožno bolnico, 7 mobilnih katastrofih enot, poljsko kuhinjo, meritvene naprave proti žarčenju, naprave za filtriranje vode, agregate za pomožni tok itd. Za vse to je treba skrbeti in tudi vzdrževati, kar pa je povezano z velikimi denarnimi stroški.

Koroški Rdeči križ na čelu s predsednikom dr. H. Kerstnikom poziva vse koroško prebivalstvo, da se aktivno vključi v nabiralno akcijo, ki bo potekala od 1. maja do 5. junija.

Po širokem svetu

Ohrid — To je turistično najbolj obiskan kraj Makedonije. V letošnjem letu v Ohridu pričakujejo okoli 300.000 letoviščarjev iz Jugoslavije in drugih dežel sveta. Cene penziona v hotelih tega idiličnega kraja ob Ohridskem jezeru so od 300 do 480 dinarjev, odvisno od časa sezone. To velja za hotele kategorije A in B medtem ko so cene v objektihi nižjih kategorij za trideset odstotkov nižje. Že danes pa je gotovo, da je Ohrid za glavno sezono že razprodan, torej v juliju in avgustu bo tam težko dobiti sobo, če ta ni bila prej rezervirana.

Kairo — Egipt namerava izvesti akcijo za obnovo znamenite sfinge v Gizi. To vest je objavil predsednik egiptovskega društva za varstvo spomenikov Ceata Adam. Najprej bodo leto dni proučevali poškodbe na sfingi in se potem zmenili za najustreznejši način, kako jo zavarovati in obnoviti. Posebej bodo proučili, kakšne posledice so povzročili sol, pesek, dež in podobno na materialu, iz katerega je sfinga narejena. Kajti vse dosedanje obnovitvene metode so se namreč izkazale za premalo učinkovite, da bi ta znameniti zgodovinski spomenik obvarovali pred razpadom.

Boston — V vodi, ki jo pije več kot milijon prebivalcev severnovzhodnega dela Združenih držav Amerike, so odkrili večjo količino tetraklorilena za katerega menijo, da povzroča raka. V vodi, ki jo uporabljajo prebivalci 150 manjših mest v Connecticutu in Massachusettsu so našli 30 krat večjo koncentracijo te kemikalije, kot je sicer dovoljeno, sporoča ameriška agencija za zaščito okolja.

Bonn — Prototip bombnika „MRCA — „Tornado“, ki so ga skupno izdelale Velika Britanija, Italija in Zvezna republika Nemčija, je strmoglavil v pokrajini Straubing na Bavarskem. Oba pilota sta v nesreči našla smrt, vzroke nesreče pa še preiskujejo.

Boston — Trajanje bencinske krize ne povzroča nobenih pregledov petrolejskim družbam, takojimenoanim „sedmim sestram“, ki so v glavnem v rokah ameriškega kapitala in kontrolirajo svetovno tržišče pogonskega sredstva potrošniške civilizacije. Medtem ko postavlja skokovito naraščanje petrolejskih cen v velike težave manj razvite države; v razvitem svetu pa manj premožne sloje se „sedmim sestram“ polnijo blagajne s pospešenim ritmom. V letošnjem prvem trimesečju so se namreč njihovi profiti povzpeli na neslutene višine, tudi v primerjavi z lanskim letom, ko so bili tako veliki, da se je zdelo ameriški vladi potrebno uvesti zanje dodatno obdavčenje. Ob tem je zanimivo dejstvo, da „ubogi“ Amerikanci za liter bencina plačajo več kot polovico manj kot Evropejci.

Hercegnovi — V navzočnosti dvesto domačih in tujih seizmologov, geologov, geofizikov in strokovnjakov drugih profilov je v Hercegovem bil simpozij o potresu v Črnogorskem primorju, ki je 15. aprila lani povzročil ogromno škodo. Udeleženci, med katerimi so bili strokovnjaki iz Albanije, Nemške demokratične republike, Sovjetske zveze in Turčije, so v številnih referatih obravnavali posledice katastrofalnega sunka ter ter poprejšnja gibanja tal, ki se vse do danes niso umirila. Kot je bilo povedano, so doslej zabeležili na tem epicentrskem območju že več kot 6800 potresov.

Paragraf 144 povod demonstracij na Dunaju

Čeprav je Kreiskyjeva vlada že deset let na krmlu avstrijske države, je prišlo do slej le do maloštevilnih dejansko napredno usmerjenih zakonskih sprememb, o katerih avstrijsko ljudstvo lahko pričakuje poboljšanje svojih življenjskih razmer. Tiste zakonske spremembe, ki sodijo v ta okvir, grejo večinoma na račun pravnega ministra dr. Brode, ki je pravzato tudi večinoma tarča opozicijskim strankam, ker Broda pač ni mojster diplomatskega jezika, vendar pa je njegov ministerij en najbolj ekspeditivnih in gotovo tudi naprednih te vlade (glej: pomilostitev nekaterih naših aktivistov, humanizacijo kazenskega zakonika itd.). Tu sem sodi tudi reforma zloglasnega § 144, ki je do svoje spremembe kriminaliziral nešteto žena odn. le-te gnal k raznim mazačkam, kjer so te žene ob posledicah nestrokovnih operacij le prečesto izkravale. Sprememba tega § 144, ki je zdaj stara že pet let in se je doslej (posebno na Dunaju) dobro obnesla, pa je še slej ko prej trn v

peti številnim reakcionarjem, začevši od takojimenoane „akcije življenje“ preko cerkve tja do ÖVP in desnoradikalnih organizacij kakor NDP in ANR, ki se bojijo, da bi izumrlo „nemštvo“ v Avstriji. Ti reakcionarni krogi so za preteklo soboto organizirali na Dunaju splošno avstrijsko demonstracijo, na katero je pozival neki „komite zdravnikov za življenje“. Čeprav je bila ta demonstracija zelo dolgoročno pripravljena, (katoliška cerkev iz okolice Dunaja je z avtobusi pripeljala svoje vernike na pohod, „zdravniki za življenje“, to je v bistvu zdravniška zbornica, je tudi mnogo investirala) se je komaj zbralo nepričakovano majhno število ljudi, okoli 1000, ki so demonstrirali za ponovno uvedbo stare oblike § 144. Tudi skrivanje za frazami o „življenju nerojenih“ (kdaj je zdravniška zbornica že protestirala proti vojni, proti akordnemu delu v tovarnah, ki uničuje zdravje delavcev) očitno ni zadostovalo, da bi ti krogi zameglili pogled ljudem na njih pravi obraz in njihove

dejanske interese: profit in denar, denar in profit. Kajti za žene bogatih krogov § 144 nikoli ni predstavljal zapreke: one so lahko plačale velike vsote denarja v privatnih sanatorijih, kjer so ti pošteti zdravniki kaj radi pozabljali na svojo „moralo“, ali pa so si privoščile „izlet“ v London, kjer so splav lahko brez težav izvedle.

Ta nesocialni položaj je socialistična vlada spremenila in proti temu nastopajo danes ponovno in bolj ofenzivno reakcionarji vseh barv. Tako so ramo ob rami „marširali“ predsednik NDP Norbert Burger z neonacističnimi pretepači ANR pod vodstvom Bruna Haasa, skupno z monarhističnimi študenti skupine JES itd. Lepa družina belih polbogov, klera in fašistov.

Vendar so se ob istem času in na istem prostoru zbrali tudi protidemonstranti, zlasti iz vrst samostojnih ženskih organizacij, pa tudi iz vrst SPÖ in drugih, ki so se jasno in nedvoumno izrekli za obstoj rešitve; čeprav na hitro in skoraj spontano organizirano, se je te protidemonstracije udeležilo skoraj isto število ljudi, kot pri „splošno-avstrijski“ demonstraciji kurioznih zdravnikov.

Protidemonstranti pa so poudarili tudi sla-

bosti sedanje rešitve; tako se številne bolnišnice enostavno branijo, da bi izvedle splav. To občutijo zlasti žene na Tirolskem in Predarlaskem, kjer so zopet primorane, da grejo ali v drago privatno kliniko ali pa na Dunaj, tako da za te predele sedanja rešitev še ni nič prinesla.

„Vsakomur in posebno nam ženam“, je poudarila zastopnica ženskih organizacij, je seveda jasno, da predstavlja splav najslabšo rešitev družinske kontrole; vendar se splava ne da z nobenim zakonom in s še tako visokimi globami preprečiti; zato je važno, da bo izveden po legalni poti in po najboljših zdravniških kriterijih. Hkrati pa je važna tudi skrb za nastanek položaja v katerem bo splav nepotreben: spolna vzgoja v šolah, produkcija neškodljivih kontracepcijskih sredstev za ženo ali moža in seveda tudi skrb za takšen socialen položaj, v katerem bo vsak otrok resnično zaželen in ne bo predstavljal — kakor je to danes žal še prečesto resnica — finančni problem za družino. Skrb ne sme nehati pri „nerojnih otrokih“, ampak naj se dejansko začne šele pri rojenih.

Fra-ter

Avstralija proti asimilaciji

Ustvariti hoče multikulturno družbo

„Tudi Jugoslovane učimo angleščine. Toda zadnja leta jih pride le malo“, je dejala v pogovoru z nami učiteljica angleščine za priseljence Leonie Worrall, ki je kot gostja zavoda za šolstvo SRS obiskala več šol v Sloveniji, med njimi tudi šole v Ptuj, gostinski šolski center v Mariboru in gimnazijo Milana Zidanška, kjer smo se z njo pogovarjali.

● Zakaj pa ste sploh prišli k nam? „Proučevati jugoslovanski šolski sistem. Trenutno so tukaj štirje učitelji iz Avstralije — eden je v Makedoniji, drugi v Srbiji, tretji v Hrvatski in jaz sem v Sloveniji. Pravzaprav smo v tiste evropske dežele, od koder prihajajo izseljenci, poslali skupaj 12 učiteljev — v Italijo, Grčijo, Turčijo in Jugoslavijo.“

● Torej hočete uporabiti naše izkušnje pri pouku angleščine za naše izseljence v Avstraliji?

„Ne samo zaradi tega. Trenutno spreminjamo naš šolski sistem. Doslej smo imeli anglosaksonski šolski sistem, čisto angleške predmete. Ker pa imamo pri nas veliko izseljencev, hočemo te predmete spremeniti toliko, da bi vanje vnesli nekaj več evropskega vpliva, kulturo priseljencev.“

● Kolikor vemo, je ohranjanje kulture priseljencev postalo splošna politika avstralske vlade.

„Res je. Nočemo asimilacije, ustvariti hočemo multikulturno družbo.“

● Ali imate na tem področju že kaj uspehov?

„Prvo je vsekakor to, da imamo učitelje angleščine, kar pomeni, da lahko priseljenci razumejo nas in mi nje. Drugo je vključiti nekaj nacionalne kulture v šole, zlasti v osnovne. Gre za pouk recimo italijanščine in italijanske kulture, za pouk grščine, za pouk katerega izmed jugoslovanskih jezikov.“

● Kako pa so vključeni jugoslovanski narodi?

„Najbolje Makedonci, ki so skoncentrirani v posameznih odmočjih mest. Drugi so preveč razpršeni in jih je v eni šoli premalo, da bi lahko uvedli dodatne predmete. Kljub temu pa iščemo poti, kako bi recimo slovenska kultura tudi postala del splošne avstralske kulture.“

● Ste si sami izbrali Slovenijo ali so vas kratkoma poslali semkaj? „Rekli so mi, da moram sem in tukaj sem.“

● Kako vam je všeč pri nas? „Zelo zanimivo je. Menim, da je zame čudovita priložnost spoznati socialistično državo.“

● Torej ste prvič v kaki socialistični državi?

„Ne, kot turistka sem bila tukaj že pred desetimi leti.“

● Kako dolgo boste tukaj? „Skupno sedem mesecev.“

● To je kar precej. Morda se boste naučili tudi vi kaj slovenščine? „Gotovo, saj obiskujem pouk v posameznih razredih.“

● Kaj se vam pri nas zdi najbolj zanimivo?

„Kako imate ustavno in praktično urejen problem manjšin. Prav vaše izkušnje na tem področju nam bodo izredno dobrodošle, saj ste pokazali, kako je mogoče dobro sožitje različnih narodov in narodnosti, s tem da vsak ohrani svojo nacionalno bit. Bila sem v italijanskih šolah v Kopru in Izoli ter ugotovila, da vlagate v ohranitev manjšin res veliko denarja.“

● Je to mogoče prenesti v Avstralijo?

„V takšni obliki ne. Tukaj so namreč manjšine ob mejah matičnih dežel — Madžari pri Madžarski, Italijani pri Italiji — ter se tako čutijo bolj varne, so bolj odporne proti asimilaciji kot pri nas. V Avstraliji, recimo, številni Italijani nočejo ohraniti svoje kulture, kar je nenormalno.“

● Kako pa se osebno počutite pri nas?

„Imate drug način življenja. Ljudje se zelo zavedajo vojne, zelo so ponosni na svojo narodnost. Zlasti pa je zame seveda nov sistem delavskega samoupravljanja. Osebno menim, da zahteva veliko izobraževanja, ali ne?“

Večer, 15. 4. 1980 Maribor

Slovenska prosvetna zveza in krajevna prosvetna društva vabijo na

Koncerte „Lojzeta Slaka“

● v soboto 26. aprila 1980 ob 20. uri v Železni Kapli v hotelu Obir. Ob tej priložnosti bo tudi ples. Prireditelj: SPD „Zarja“

● v nedeljo 27. aprila 1980 ob 11.30 uri v farni dvorani v Selah. Prireditelj: KPD „Planina“

● v nedeljo 27. aprila 1980 ob 15.30 uri v šoli v Kotmari vasi. Prireditelj: SPD „Gorjanci“

● v nedeljo 27. aprila 1980 ob 20. uri v Kulturnem domu na Brnci. Prireditelj: SPD „Dobrač“ na Brnci

Spet strokovno zborovanje slovenskih profesorjev na Koroškem

Tudi letos prireja Delovna skupnost za slovenščino na višjih šolah v sodelovanju z Deželno šolskim svetom za Koroško slavistično-pedagoški seminar, namenjen učiteljem na slovenski gimnaziji v Celovcu ter učiteljem slovenščine na višjih šolah na Koroškem. Seminar spet poteka v poslopju slovenske gimnazije ter ga vodi strokovni nadzornik dvorni svetnik dr. Valentin Inzko.

Spored včerajšnjega prvega dne seminarja je po otvoritvenih besedah posvetovalnega predsednika deželnega šolskega sveta ravnatelja Karla Kircherja obsegal tri predavanja: deželni šolski nadzornik za višje šole na Gradiščanskem dvorni svetnik dr. Edmund Zimmermann je opredelil položaj jezikov v vzgojnem ustroju avstrijskega šolstva s posebnim ozirom na etnični položaj na Gradiščanskem; višji svetnik mag. Walter Klaus iz zveznega ministrstva za pouk in umetnost je orisal glavne vidike šolskih poskusov na višji stopnji splošnoizobraževalnih višjih šol; urednik Horst Ogris pa je govoril o vzgoji h kreativnosti s posebnim ozirom na kulturo sosednjih dežel.

Danes dopoldne bosta na vrsti dva aktualna referata v zvezi z letošnjo 60-letnico koroškega plebiscita: ob 8.30 uri bo koroški književnik prof. Helmut Scharf govoril o obrambnih bojih in plebiscitu v delih Josefa F. Perkoniga, ob 10. uri pa bo univ. doc. dr. Jože Koruza z ljubljanske univerze prikazal problematiko obmejnih bojov 1918–1920 v literarni obdelavi Prežihovega Voranca. Popoldne bo ob 14. uri univ. prof. dr. Alois Brandstetter s celovške univerze predaval o položaju literature in kulture v vzgojnem ustroju avstrijskega šolstva, ob 15.30 uri pa bo strokovni nadzornik msgr. dr. Colerus-Geldern prikazal položaj, ki ga v tem ustroju zavzema veronauka.

Jutri dopoldne bo seminar zaključen z dvema referatoma: najprej bo univ. prof. dr. Peter Heintel s celovške univerze predaval o filozofiji kot povezovalnem načelu vseh območij pouka, nato pa bo dr. Josef Strauß (Evropska organizacija za jedrske raziskave v Ženevi) govoril o naravoslovnih predmetih v vzgojnem ustroju avstrijskega šolstva.

Skoraj vsa kulturna in prosvetna društva na Koroškem iščejo ali so že našla možnost, da razširijo delovanje preko meja svojega območja. Taka stremiljenja je treba z vso močjo podpirati, saj na eni strani poživljajo kulturno sceno doma in drugod, na drugi strani pa s prijateljskimi medčloveškimi stiki, z izmenjavo izkušenj in z obojestranskimi spodbudami oplajajo delo na kulturnem področju.

Slovensko prosvetno društvo „Radiše“ se take kulturne izmenjave v obeh smereh pridno udeležuje. Sredi aprila

Stiki med domačimi društvi

so z Leskovčovo dramo „Dva bregova“ gostovali v Železni Kapli in v Št. Janžu; minulo soboto pa so jo pokazali tudi še v Bilčovsu. V nedeljo, dne 20. aprila 1980 pa so bili na Radišah Kapelčani v gosteh.

Moški in mešani pevski zbor, folklorna skupina in ansambel OBIRKVINTEK Slovenskega prosvetnega društva „Zarja“ iz Železne Kaple niso prikazali na Radišah le neko ljubiteljsko kulturo. Pri vsaki skupini je bilo vidno trdo delo minulih mesecev in let, vsaka skupina je prepričala s sposobnostmi in znanjem. Pevska zbor, ki ju vodi Joško Wrulich, po rodu Radišan, nista presenetila le z ubranim

petjem, temveč tudi z izborom pesmi, s svojo številčnostjo, pa tudi z mladimi talenti, kakršen je nedvomno Andrej Ošina. Ansambel OBIRKVINTEK, ki ga vodi mladi Kuhar, je prinesel v dvorano nekaj tiste sproščenosti in domače zabave, ki vsakomur dobro de. Folklorna skupina pa je ponovno izpričala, da po vsej pravici nosi velik sloves doma in v tujini. Za marsikoga pa je bilo spodbudno opazovati tajnika Slovenske prosvetne zveze v Celovcu Francija Sadolška kot vodjo folklorne skupine in kot temperamentnega plesalca in še kot pevca. Za vsakega kulturnika na deželi je neka blagodejna ugotovitev, da je eden glavnih funkcionarjev kulturne centrale prav tako kot so sami, da ne pozna dela za ohranitev domačih kulturnih vrednot samo iz pisarn in sestankov, temveč da poleg svoje službe še žrtvuje večere in dni za vaje in nastope. Miha Travnik je v svoji povezavi podrobneje predstavil Radišanom Železno Kaplo ter Slovensko prosvetno društvo „Zarja“. Z raznimi dovtipi in domisljicami pa tudi ni dopustil, da bi v dvorani popustilo dobro razpoloženje.

Vse je potekalo tako, da sta Hanzi Kežar kot centralni zborovodja SPZ in dipl. inž. Feliks Wieser kot osrednji tajnik ZSO, ki sta prišla to prireditve pogledat, s svojimi kulturniki lahko kar zadovoljna. Radišani in Kapelčani pa se tudi po prireditvi niso kar razšli. Skupno so v klubski sobi radiškega doma prebili še nekaj veselih ur ob pogovorih in petju.

Naj bo ob koncu še nekoliko razpredena misel, ki jo je v svojih pozdravnih besedah vpletel predsednik kapelškega društva inž. Peter Kuhar: Morda bi bilo prav, če bi se kulturno-prosvetna društva na Koroškem v večji meri povezovala med seboj. Ponekod je tako, da se celo so-

sedje komajda še poznajo med seboj. Nikakor pa ne bi smeli stiki z zamejstvom in matično Slovenijo ovirati medsebojne obiske in srečanja sosednjih in okoliških društev.

„Škoda je, da tistih ni, ki pravijo da nas ni!“ — Te

Razstava knjig v novem kulturnem domu na Radišah

besede predsednika SPD „Radiše“, Ludvika Ogrisa pa so jasno izpričale zadovoljstvo nad res uspešno prireditvijo in željo, da bi take prireditve videlo še več ljudi. Udeležba pa je bila kljub začetni bojazni prirediteljev kar zadovoljiva.

Jubilejna proslava SPD „Zvezda“ v Hodišah

V nedeljo so prosvetaši Slovenskega prosvetnega društva „Zvezda“ v Hodišah in prijatelji društva imeli velik praznik – obhajali so namreč 75-letnico obstoja svojega društva. Poleg domačinov so se te slovesnosti, ki se je odvijala pri Svetiju v Plešerki, udeležili tudi predsednik SPZ Valentin Polanšek, predsednik KKZ Lovro Kaselj, predstavniki jugoslovanskega konzulata v Celovcu z generalnim konzulom Milanom Šamcem na čelu, hodiški župan Schoffenegger ter zastopniki kulturnega in političnega življenja koroških Slovencev.

Jubilejno slovesnost je otvoril hodiški tamburaški zbor pod vodstvom Dorice Sabotnik nato pa je zbrano publiko pozdravil predsednik društva Kristijan Tusch.

V imenu Slovenske prosvetne zveze je jubilej čestital predsednik Polanšek, ki je v svojih izjavah med drugim povedal, da razume ustanovitelje društva, zakaj so društvu dali ime Zvezda. Zvezda naznanjuje dan, zvezda je tudi naznanilka svobode. Vse to je vplivalo na pionirje hodiškega društva, da je dobilo to lepo ime in da so njegovi člani dosegli končno tudi svobodo. Pot do te svobode je bila trda in polna grozot (dve svetovni vojni). Rojstvo

„Zvezde“ pred 75 leti izhaja iz lju-bezni do materinskega jezika, zato naj bo spomin na tiste čase hkrati tudi opomin nam vsem, da se z isto ljubeznijo oklepamo naše materine govornice.

Predsednik Lovro Kaselj je v imenu Krščanske kulturne zveze čestital društvu in orisal 75-letno delovanje. Pri tem je ugotovil razveseljivo dejstvo, da se je društvo pomladilo in da v zadnjem času kaže večjo aktivnost. Prav tako je hodiškim prosvetašem čestital hodiški župan Schoffenegger in pri tem ugotovil, da je „Zvezda“ najstarejše kulturno društvo v občini, na katerega so ponosni ter da so pripravljeni pomagati.

Za pestrejši kulturni okvir jubilejne prireditve so skrbele sledeče skupine – moška pevka zbora SPD „Edinost“ iz Škofič in SPD „Bilka“ iz Bilčovsa, mešani pevski zbor „Rož“ iz Šentjakoba, trio „Gorjanci“ iz Kotmarje vasi in domači tamburaški ansambel.

Vmes med posameznimi točkami programa je Fridi Sabotnik zanimivo opisal zgodovino društva „Zvezda“, ki se je na pobudo domačega župnika Šporna rodilo 10. aprila 1904. Za prvega predsednika je bil izvoljen Jakob Sabotnik. Delovanje društva „Zvezda“ je bilo v glavnem omejeno na petje. Leta 1907 so društvo preosnovali v izobraževalno in pevsko društvo in tako posredovali našemu človeku to, kar mu šola in družba ni hotela dati – splošno izobrazbo in narodno zavest. V prvi svetovni vojni je društveno delovanje seveda zamrlo, kmalu pa se je spet poživilo in doseglo svoj višek leta 1928, ko je bila zelo razvita odrska dejavnost (Miklova Zala, opereti „Moč uniforme“ in „Kovačev študent“). Gonilna sila društva je bil deželni poslanec in župnik Janez Starc. On je tudi postavil kulturni dom – dom svetega Jožefa, kjer se je odvijala vsa kulturna dejavnost. Prišel je „anšlus“, vojna, in s tem trpljenje našega ljudstva ter uničenje društvenega delovanja in imovine. Po vojni je zopet zasvetila zvezda svobode. Spet se je pelo, igralo igre in se kulturno udeleževalo. Stebri tega delovanja (predsedniki društva) so bili: Tevži Kompoš, Folte Paulitsch, Mote Mihi, Franc Sabotnik in Janko Schöttl.

Pripomba govornika, da je zadnjih trideset let društvo obstajalo samo na papirju, je seveda trda. Res je, da se je v zadnjem času dejavnost zelo povečala in kar je še bolj razveseljivo, da gre le-ta na račun mladine, vendar ne gre negirati dela starejših prosvetašev, kajti če bi le-ti resnično spali, potem – tako je izjavil neki bivši odbornik – bi bila danes v Hodišah kulturna tišina.

Nedeljsko jubilejno proslavo je zaključil mešani zbor „Rož“ iz Šentjakoba nakar se je začel družabni del prireditve, ki ga je oblikoval ansambel „Mežiški rudarji“. Veselo in prijetno razpoloženje s plesom je trajalo še tja do polnoči. Splošno mnenje je bilo, da bo ta lepo uspela jubilejna prireditev ostala v nepozabnem spominu.

Spominjamo se zverinskega umora Peršmanove družine

Dve izmed
11 žrtev
Peršmanove
družine,
ki jih je
umorila
SS-ovska
patrola

Letos obhajamo 35-letnico osvoboditve izpod fašističnega jarma, najstrašnejšega časa v zgodovini koroških Slovencev. Pred 35 leti nam je zasijala zlata svoboda, za katero smo dali obilen krvni davek – 500 padlih partizanov, na desetine na smrt obsojenih in umorjenih ter do smrti mučenih v taboriščih. Poleg tega so naši ljudje trpeli v nacističnih zaporih, v izseljeništvu idr. Vendar žrtve niso bile zastoj – zverinski fašizem je bil pred 35 leti vojaško uničen.

Še predno pa je bila fašistična pošast popolnoma uničena, je v svojih smrtnih krčih naredila še veliko škode in trpljenja.

Ravno danes je minilo točno 35 let, ko je neka SS-ovska nacistična patrola v Koprivni nad Železno Kaplo, komaj nekaj dni pred osvoboditvijo, zverinsko umorila 11-člansko Peršmanovo družino – najmlajši član te družine je bil star komaj 8 mesecev, najstarejši (babi-ca), pa 77 let. Še danes se ljudje sprašujejo, kakšne morilske tolpe so sestavljale nacistično vojsko, ki je še tedaj morila in požigala, ko je bilo očividno, da so štete samo še ure, ko bo konec „tisočletnega“ Reicha.

Ta nečloveški dogodek, tipičen za nemški fašizem, se je odvijal sledeče: Peršmanovi so v bližnjem gozdu slišali streljanje. Ker so slutili nevarnost so se skrili v kleti. Malo za tem so se na dvorišču pojavili SS-ovci in izvohali, da so ljudje skriti v kleti. Zahtevali so, da se morajo takoj odstraniti od hiše. Ko so bili vsi zunaj, so zaregljale strojnice in v krvi je obležalo trinajst ljudi. Enajst je bilo takoj mrtvih, medtem ko sta bili 10-letna Ana in 8-letna Malči težko ranjeni. Edini, ki se je rešil smrti in pri tem niti ni bil ranjen je bil gospodarjev nečak, 10-letni Ciril, ki je imel izredno srečo, da se je še mogel skriti. Vendar to grozodejstvo, ta zločinski umor nedolžnih ljudi, tej krvoločni nacistični bandi še ni zadostoval – požgali so še kmetijo. Ko so naslednjega dne – prej se niso upali zaradi bližine fašistov – prišli sosedje pogledat, kaj se je zgodilo, se jim je nutil grozen prizor. Med krvavimi mrličji so našli tudi obe težko ranjeni deklici, ki so ju pod najtežjimi pogoji spravili k zdravniku in potem še v bolnišnico, kjer so jima še mogli rešiti življenje. To zverinsko dejanje pobesnelih fašističnih morilcev tik pred koncem vojne je močno odjeknilo po svetu in s tem potrdilo to, kar so ugotovili vsi ostali podjarmljeni narodi Evrope, da je bil nemški fašistični režim najgnusnejša oblika vladavine, ki je kdajkoli v zgodovini tiranizirala svet na katerem živimo.

Ko se spominjamo tega zločinskega dejanja nad nedolžno Peršmanovo družino, se hkrati zaklinjamo, da bomo zastavili vse sile, ki so nam na razpolago, da se takšni časi nikdar več ne povrnejo. To velja zlasti za današnji čas, ko se spet prebujajo sile teme in nasilja.

Po tej poti naprej!

Minulo nedeljo je Slovensko prosvetno društvo „Radiše“ vabilo na prireditev v novi kulturni dom na Radišah. To dejstvo samo po sebi pravzaprav ni nič novega, saj radiško društvo, ki šteje med bolj aktivna društva, velikokrat prireja prireditve vseh vrst. Posebnost tega srečanja pa je bila v tem, da je celoten program pripravilo Slovensko prosvetno društvo Zarja iz Žel. Kaple.

Kapelčani, ki so pripravili lep in zanimiv program, so nastopili z moškim pevskim zborom, mešanim pevskim zborom, s folkloro in ansambelom Obir-kvintet. Vrh tega je predsednik „Zarje“ inž. Kuhar, v posebnem nagovoru čestital Radišanom k izgradnji kulturnega doma. Tajnik Slovenskega prosvetnega društva „Zarja“ pa je kot povezovalce skušal približati Radišanom občino Železno Kaplo in predvsem delovanje slovenskih kulturnih, gospodarskih, športnih in drugih organizacij v tej občini, kar mu je prav dobro uspelo. Zakaj sedaj poseben članek o tej prireditvi? Kot sekretar Zveze slovenskih organizacij na Koroškem vedno spet ugotavljam, da imajo posamezna slovenska društva na Koroškem premalo stikov med seboj. To pomeni, da se med seboj premalo poznamo. Saj so tudi Kapelčani prvič v takšni obliki gostovali na Radišah. Iz pogovorov z domačini in nastopajočimi po prireditvi, sem razbral predvsem sledeče: Kapelčani so bili navdušeni nad novim kulturnim domom, nad lepimi klubskimi prostori, še posebno pa nad razstavo fotografij o zgodovini domačega društva, ki je stalno v klubskih prostorih. Dočim so Radišani občudovali pestrost kulturnega delovanja „Zarje“, bili seznanjeni o go-

spodarskih problemih kapelške občine, o Posojilnici, hotelu Obir, o Rebrci in drugih stvareh. Prireditev je brez dvoma dvignila samozavest enih in drugih in nas vse povezala v pričanju, da moramo med seboj imeti več organiziranih stikov. Dejstvo je namreč, da naša društva vse premalo gostujejo pri naših domačih društvih in da se zaradi tega ljudje z Zile, Rožna in Podjune medseboj premalo poznajo. Seveda takšna gostovanja ne nastanejo sama od sebe. Zato bo v bodoče nujno potrebno v programe naših društev predvsem pa v pro-

NAMESTO VENCA

Ob smrti tov. Karla Prušnika-Gašperja je namesto venca v smislu želje pokojnikove žene prispevalo Slovensko prosvetno društvo „Gorjanci“ v Kotmarji vasi 300 šilingov za kulturni dom v Šentpri-možu.

gram Slovenske prosvetne zveze vključiti tudi te oblike medsebojnega spoznavanja. Najmočnejša in najbolj aktivna društva morajo tudi tukaj biti najbolj iniciativna. Zaostajati pa ne smejo tudi manjša društva, ki jim bodo stiki z drugimi prosvetnimi društvi brez dvoma koristili. Ta članek ima pravzaprav samo ta namen, da opozori na potrebo po bolj pogostih medsebojnih stikih slovenskih društev na Koroškem. Radišanom in Kapelčanom pa je treba ob tej priliki čestitati.

Dipl. inž. Feliks Wieser
tajnik Zveze slovenskih organizacij

Odprto pismo županu in občinskemu svetu mestne občine Borovlje

Kulturni referent mestne občine Borovlje, mestni svetnik gospod Schleicher Franz je na posebnem razgovoru s predstavniki slovenskega kulturnega in političnega življenja občine Borovlje obljubil, da bomo načelno lahko enakopravno sooblikovali proslave v zvezi s praznovanjem 50-letnice mesta Borovlje vključno s slavnostno prireditvijo.

Župan Anton Woschitz je na občinskih sejah večkrat poudaril, da morajo sodelovati vsi občani. Slovenci v občini Borovlje smo upali, da bodo odgovorni ljudje tokrat slovensko narodno skupnost v Borovljah vključili kot enakopravnega partnerja in da bodo prireditve vključno s slavnostno prireditvijo 26. aprila 80 tudi dvojezične. Z začudenjem pa smo morali ugotoviti, da je mestni svet občine Borovlje na seji dne 16. aprila 1980 zavrnil prošnjo, da bi župan občine Borovlje na slavnostni prireditvi spregovoril tudi v slovenščini. Nasprotno, na seji je bilo poudarjeno, da je bila slavnostna prireditev od vsega začetka načrtovana v celoti samo v nemščini.

In to kljub temu, da je občina Borovlje na podlagi člena 7 avstrijske državne pogodbe in celo na podlagi nezadovoljivega zakona o narodnih skupinah dvojezična občina.

Seveda smo Slovenci nad takim postopanjem mestne občine Borovlje nadvse razočarani. To predvsem zaradi tega, ker je neizpodbitno dejstvo, da v mestu Borovlje skozi vseh 50 let živijo in delujejo na različnih področjih slovenske gospodarske, kulturne in druge organizacije. Naravnost smešno pa se nam zdi tako postopanje tudi zaradi tega, ker prihaja do poskusa prikriti navzočnost Slovencev v mestu Borovlje neposredno po uradnem obisku kanclerja Kreiskega v Jugoslaviji. Ob priliki tega obiska je v skupnem avstrijsko-jugoslovanskem sporočilu med drugim rečeno:

„Predsednika vlad sta posebno pozorno preučila vprašanja, nanašajoča se na položaj in razvoj hrvaške in slovenske manjšine v Avstriji, pri čemer sta poudarila pozitivno vlogo narodnostnih manjšin kot mostu za krepitev medsebojnega razumevanja med obema državama in njunimi narodi in kot pomembnega dejavnika v razvijanju dobrososedskih odnosov. Poudarila sta pomen vsestranskega razvoja slovenske in hrvaške narodnostne manjšine v Avstriji, ki je pogoj za ohranitev njune nacionalne identitete.“

Avstrijska stran je potrdila pripravljenost, da izpolni vse svoje obveznosti iz državne pogodbe in druge obveznosti iz mednarodnega prava. Storila bo vse, da zagotovi obstoj in uspešen razvoj hrvaške in slovenske narodnostne manjšine v Avstriji in da dejansko zajamči spoštovanje njunih jezikov in narodnostnih značilnosti, vsestranskega razvoja njune kulture, prosvete, družbenih oblik življenja in gospodarskega položaja.

Obe strani sta se strinjali v tem, da sta dialog in sodelovanje med avstrijsko zvezno vlado in organizacijami hrvaške in slovenske narodnostne manjšine najboljša pot do ureditve vseh vprašanj, ki se tičejo njune položaja in pravic.

Podpisane organizacije zato ponovno apelirajo na župana, da na sobotni slavnostni prireditvi spregovori tudi v slovenščini. To tudi zaradi tega, ker je župan dolžan zastopati tudi interese slovenskih občanov. Hkrati prosimo, da se vsebina tega pisma obravnava na prvi občinski seji in da se nam dostavi pismen odgovor.

Borovlje/Ferlach, 22. 4. 1980

S spoštovanjem

Volična skupnost Borovlje
Wahlgemeinschaft Ferlach
SPD „Borovlje“
SPD „Vrtiča“
Občinski odbornik KPA v Borovljah

Feliks Wieser, občinski odbornik
Andrej Wieser, predsednik
Janko Malle, predsednik
Ewald Grabner

OSREDNJA PISARNA V CELOVCU

deluje vsak dan od ponedeljka do petka, od 8. do 17. ure.
Posebne uradne ure vsak četrtek od 9. do 12. ure pa so namenjene tistim, ki se želijo o raznih problemih pogovoriti s sekretarjem ZSO,

tov. Feliksom Wieserjem

OKRAJNA PISARNA PLIBERK

posluje vsak torek od 9. do 12. ure. V pisarni bodo:

5. 5. 1980
Dr. Franci Zwitter
pravna vprašanja

Pestra in zanimiva dejavnost v celovškem dijaškem domu SŠD

DOM NI HIŠA, DOM SO LJUDJE, KI ŽIVIMO V NJEJ

Dijaški dom slovenskega šolskega društva v Celovcu je res nekoliko oddaljen od slovenske gimnazije, vendar dijaki tega ne občutijo kot posebno breme. Tudi stavba je premajhna, da bi lahko sprejela vse, ki so se javili, da bi bivali v njej. Prav zaradi tega upravni odbor SŠD pripravlja gradnjo novega doma, ki naj bi se začela še letos.

Če se sprehodimo skozi dnevni red začnemo pri najtežjem koraku — vstajanju ob šestih (joj, po novem še prej). Dijaki pravijo, da je prezgodaj, pa kaj ko je treba najkasneje ob 7.15 uri že na pot v šolo, do takrat pa je treba tudi še kaj postoriti.

Popoldne je v domu bolj živahno, prvi se vračajo domov že nekaj po 12. uri, višješolci pa tja do druge, do takrat traja tudi kosilo. Popoldanski čas do večerje je namenjen učenju. Nekateri rabijo več časa, drugi manj, starejši in bolj samostojni se učijo tudi zvečer in nemalokrat tudi po deveti uri, ko je čas za spanje. Učni program

osebnih težav in stisk gojencev, za interesne dejavnosti. Do 21. ure se gojenci počasi umirijo in odpravijo spat, le tisti, ki so v mestu na raznih prireditvah lahko pridejo v dom eno uro pozneje.

Vzgojni smotri doma

„Spodbujati in razvijati narodno zavest in pripadnost slovenski narodni skupnosti“ je poleg učenja najpomembnejši vzgojni smoter našega dijaškega doma. Tako je zapisano v vzgojnem programu in tako se tudi v praksi ravnamo. To pa je zelo težka in odgovorna naloga, saj vemo, da na mlade vplivajo različni interesi, različne ideologije, včasih tudi takšne, ki

voriti nemško, da v šoli ne bodo imeli težav. To je velika zmot, saj ravno ti dijaki pri pouku nemškega jezika nič boljše ne napredujejo, v slovenskem jeziku pa so prave sirote. Najhuje pa je to, da postane njihov vsakdanji pogovorni jezik samo nemški. Na Koroškem se pač ni bati, da se mladi ne bi naučili nemško, bolj verjetno je, da bodo pozabili slovensko. Asimilacija je s tem že na pol uresničena. Najbolj pomembno za razvoj slovenskega jezika je, se veliko pogovarjati in čitati. Ravno to v dijaškem domu počnemo, pri tem pa nam pomaga tudi slovenska študijska knjižnica, ki gostuje v isti hiši. Vzoredno z razvijanjem narodne zavesti pa se zavedamo tudi pomena delovne vzgoje. Za naše dijake je najpomembnejše delo učenje, zato je temu odmerjeno tudi največ časa, saj vemo, da je lahko le učno uspešen mladostnik srečen in uspešen tudi na drugih področjih. Tudi fizično delo je del življenja, zato ga cenimo in naše gojence navajamo nanj. Delamo torej tako kot bi bili doma — včasih več, včasih manj.

Vsakdo naj razvija svoje interese in sposobnosti

Mlad človek ne bi bil mlad, če ne bi imel svojih želja in potreb. Različno starostno obdobje prinese tudi različne interese. Seveda se večina najraje podi za žogo, pa tudi druge športne dejavnosti jih veselijo. Mnogi naši dijaki se poleg športa ukvarjajo tudi z recitatorstvom, sodelujejo pri igralskem krožku slovenske gimnazije in igrajo „Obtoženega volka“, nekateri pojejo v gimnazijskem pevskem zboru in tudi v domačih kulturnih društvih radi sodelujejo. Pri športu se lahko pohvalimo z osvojitvijo 1. mesta in pokala KDZ v malem nogometu, v velikem nogometu pa je skupni rezultat s številčno močnejšim Marjaniščem 8:8. Tretja odločilna tekma bo še to pomlad.

Tudi na kulturnem področju se trudimo doseči kaj več. Dobro deluje recitatorska skupina: nastopila je na Dnevu žena in v Mariboru. Pripravljamo se na ustanovitev pri-

ložnostnega pevskega zbora. Ob koncu šolskega leta bomo izdali svoj domski časopis, za drugo leto pa imamo v načrtu kaj več. To pa naj ostane še skrivnost.

Sodelovanje navzven

Prepričani smo, da bi bili v vzgoji le polovičarski, če bi se omejevali samo na vzgojne vplive, ki jih lahko nudi dom. Ne, naši mladini je potrebno nuditi kaj več. Čutiti se mora kot del družbe, jo spoznavati, kritično presojeti in najti svoje mesto v njej. Tudi to je del oblikovanja njihove osebnosti, ki naj bo čimbolj slovenska, demokratična in trdna. Ravno zato se udeležujemo vseh pomembnejših praznikov, prireditvah, razstav, predavanj pa tudi demokratičnih manifestacij. Naši dijaki so redni gosti na vseh slovenskih proslavah, kulturnih prireditvah, razstavah in diskusijskih večerih. Mnogo takih prireditvah pa imamo tudi v dijaškem domu. Samo od novega leta dalje smo imeli srečanje s Karlom Prušnikom-Gašperjem, predavanje o Zvezi slovenske mladine, diskusijo s predstavniki Koroške dijaške zveze, filmski večer z diskusijo „Ta hiša je moja, pa vendar moja ni“ s tajnikom ZSO Feliksom Wieserjem ter predstavitev knjige „Sramota umira počasi“ ter njenega avtorja Janeza Čučka.

Sramota res umira?

To vprašanje smo si v dijaškem domu zastavili po živahni in včasih tudi provokativni diskusiji, ki jo je spodbudil avtor knjige „Sramota umira počasi“ Janez Čuček. Nekateri dijaki, na srečo ne iz našega dijaškega doma, še danes po 35 letih zagovarjajo sramoto slovenskega naroda — domobranci kot borce za svobodo in poveljujejo slovenski klerofašizem. V tem svojem prepričanju so tako trdovratni

in prozorni, da lahko človek ne hote takoj začuti vpliv svojih mentorjev in vzgojiteljev. Žal na Koroški slovenska sramota še ni umrla, ampak je med mladimi našla nekaj svojih dedičev. Škoda, da njeni zagovorniki ne nastopajo legalno, ampak prihuljeno govorijo skozi usta zapeljane mladine, ki jo izrabljajo za svoje cilje.

Izgubili smo vzornika

V našem dijaškem domu smo Karla Prušnika-Gašperja dobro poznali. Poznali smo ga kot zavednega Slovenca, koroškega partizana, predanega antifašista, predvsem pa smo ga poznali kot človeka in velikega prijatelja mladih. Ni slučaj, da je bil kot tak član upravnega odbora Slovenskega šolskega društva in da se je v njem z vso svojo življenjsko energijo zavzemal za čimboljše možnosti slovenske mladine za šolanje in bivanje v Celovcu. Žal ga nam je usoda iztrgala in ne bo doživel uresničitve svoje želje — gradnje novega dijaškega doma. Še ni dolgo od tega, v februarju je bilo, ko smo ga povabili medse, da nam je pripovedoval o svojem življenju in revolucionarnem delu. Z zanimanjem smo ga poslušali in kot tak nam bo ostal vedno v spominu. Njegova smrt je v nas boleče odjeknila. Takoj po žalostni vesti smo v domu izvedli žalno komemoracijo. O njegovem liku je spregovoril predsednik SŠD tovariš Franci Einspieler. Izkazali smo mu zadnjo čast in se molče menjavali na častni straži ob mrliškem odru v Kotmari vasi ter se množično udeležili žalne poslovitve.

Gašper nam je še s svojo smrtjo hotel pomagati, saj je izrazil željo, da namesto cvetja in vencev žalujoči darujejo za nas, za novi dijaški dom.

Hvala Ti naš Gašper!

(Nadaljevanje sledi)

gimnazije je dokaj zahteven, zato morajo nekateri kar krepko poprijeti, vzgojitelji pa jim pri tem pomagajo. Večerni čas je običajno najbolj pester. Vrstijo se predavanja, filmi, diskusijski večeri, prireditve v mestu, športna srečanja in podobno. Kadar pa je čas, pa gojenci sami priredijo družabni večer in po njem tudi zaplešejo. Ob večerih je tudi čas za skupinske pogovore, za razreševanje

samo še pospešujejo raznarodovanje in so nasprotne našim prizadevanjem. Ker vemo, da je jezik osnovna prvina narodne zavesti, govorimo o domu predvsem samo slovensko. Borba za slovenski jezik je sicer naporna in dolgotrajna, toda za mlade zelo pomembna. Tako se naučijo slovensko tudi tisti, ki doma niso imeli te možnosti in tisti dijaki, katerih starši mislijo, da je boljše s svojimi otroki go-

Valentin Polanšek

28

BRATOVSKA JESEN

I. del

Pravkar si je narisalo zaljubljeno dekle nov srečen dan, ki ga bo preživela danes s svojim partizanom, na katerega je bila vsebolj ponosna, četudi ga je videla poredko, a vedno kaj čula o tisti skupini, pri kateri je bil. Neučakano se je stresla. Domnu so dišali pravi domači Vrečkovi žganci. Iz lonca je priil dvakrat z mlekom. „Kaj pa pes tako laja?“ se je vznemiril Domen. „Bom pogledala!“

Že je zginila in zaklenila klet za sabo. Kmalu se je vrnila.

„Matevž je prišel in še dva druga z njim. Ko se nanje, pridejo po tebe!“

Janja pa se je priljubkovala na njegovo krilo. Iz daljnjih sanjskih melodij je privela v Domnovo uho melodija, melodija pa je bila Minkin glas! Prav tako je posedala ona rada na njegovih kolenih...

„Nocoj boš ostal pri meni?“

„Kaj vem, kakšno sporočilo ima brat zame...“

Objel jo je in spet sta se začela poljubljati vsa blazena.

Matevž je pokašljeval nekaj časa pred kletnimi vrati, ki so bila seveda zaklenjena. Janja jih je odklenila in se smejala narejeno zvito:

„Zakaj ne zajtrkuješ dalj časa, dragi brate?“

Šavnil je po njej in ji dal znamenje, da ju naj pusti sama. Žalostna je odšla.

Zdaj šele je pozdravil brata. Rokovala sta se stoje. Potem je začel Matevž kar naravnost:

„Ljubezen te spravi v teh preklelih dneh v nevarnost in nesrečo...“

Zataknilo se mu je. Matevžev pogled je zbežal z bratovih oči. Potem mu je poročal v naglici:

„Treba je takoj na pot na belanski teren.“

On, Matevž, sam pa mora na Obvrhje. Navedel je nekaj novih imen in nujnih nalog, potem pa je sedel in trpko povedal:

„Ali že veš, Johana so dobili za Robežem, na šmarješki strani za Obirjem? Nemci so ranjenega ujeli. Odvlekli so ga v celovško bolnico. Kaj so z njim počeli...? Ohja...“

Domen je prebledel ob bratu:

„Kaj, Johana Obvrhčana?“

„Da, Johana, s katerim smo šele pred dnevi peli na Podhrbovški kmetiji pod Obirjem!“

„Kako je to mogoče? In kaj je z njim?“

„Johan je v bolnici umrl.“

„Umrli?“

„Da! Pravijo, da je imel pet... Kaj veš, morda so ga pobijali... zaklali...“

Matevžu so se vile solze. V tesnobnem molku se je jokal Domen. Dolgo sta molčala in izmučeno globoko dihala. Oba brata sta zrla v nedogled krvave bodočnosti...

Končno je priganjal Matevž:

„Tako. Tukaj imaš pošto za Gašperjeve od Pohorca. Pazi, da ne pride v...“

Spet se mu je zataknilo. Ni bil še navajen, da bi zapovedoval svojemu ljubljenu bratu tako kot partizanuborcu.

„Niti pri mrtvem ne sme priti tajna pošta Nemcem v roke. Saj veš, kaj je treba storiti!“

Domen je trpko pokimal in spravil kurirsko pošto.

„Tri sem mobiliziral za tvojo zaščito, dokler jih ne bodo poslali v četo. Eden je novinec, pa je izvrsten fant. Druga dva poznaš: Jetračev fant iz Kaple in Žajni Honz. Drži jih na vajetih. Ničesar privatnega, dokler niste na cilju „Pri hlevcu!“

Domen je spet zamišljeno kimal. Med Matevževimi napotki se je pripravil žalosten na odhod. Brat mu je dal še nekaj cigaret. „Z globaške strani!“ je dejal in prižgal obema.

„Kje se spet dobiva?“

„Res. Najbrž te bodo poslali za mano po drugi zvezi na Obvrhje.“

Preden sta odšla gor v kuhinjo, je vstopila spet Janja. „Sva lahko še malo sama?“ je poprosila zaljubljena deportiranka.

„Saj se bosta še videla drugič. Nujno morava dalje!“ je zapovedal Matevž. Pa so stopili iz kleti. Vsa solzna je objela Janja kar očitno pred bratom Domna. Domen jo je objel raztreseno. Matevž je stopil naprej.

Vso dolgo pot po gozdnatem hrbitišču med Meddoljem in Ojstrovino dol do Gobarjevega proda tik nad Kaplo je bil Domen jako redkobeseden. Iz tira ga je spravila žalost za padlim Johanom in srce je grenila še dodatna bol zaradi tako hitrega slovesa od Janje. Ko je začel primerjati partizansko življenje s svojo bivšo vojaščinco, se je zgubljal, ko niti za dan in datum ne ve več. Ko so počivali visoko blizu vrha, ki ločuje Meddolje od Spodnje Sale, je šepetaje vprašal najbližjega tovariša:

„Katerega pa smo sploh danes?“

Žajni Honz je pogoltnil dvakrat slino in dejal:

Zgodnje vrtnine

Nekatere zelenjadnice pustimo na zelenjadnem vrtu tudi pozimi. Sredi septembra posejani motovilec in špinačo koristimo v januarju in februarju, ko je pomanjkanje druge sveže zelenjave.

Gojenje motovilca je podobno gojenju špinače. To je nezahtevna rastlina, ki jo lahko gojimo tudi v bolj plitvih in revnejših tleh. Špinačo in motovilec navadno sejemo v jesenskih in v prvih pomladanskih mesecih, ko je praviloma tudi več vlage v tleh in v ozračju.

Špinačo lahko gojimo po vsaki predkulturi. S pridom lahko gojimo špinačo tudi na njivah kot strniščno kulturo, ko spravimo žito. Sejemo jo lahko s sejalnim strojem v redkejše okoli 20 cm široke vrste, da je ni treba redčiti.

Iz najbolj zgodnjih setev spravljamo špinačo že jeseni. Slabše rastlinice pustimo prek zime na rastišču kjer prezimijo in se spomladi hitro razvijejo. Špinačo, ki jo sejemo v drugi polovici avgusta, spravljamo lahko že v decembru in januarju. Najpoznejše spravljamo špinačo iz pomladanske setve, ki pa daje manjši pridelek. Iz tega razloga dajemo prednost jesenski setvi.

Špinačo sejemo lahko v terminih: spomladi sejemo špinačo meseca aprila in jo spravljamo koncem maja; jesenska setev je od srede avgusta, spravljamo jo do srede oktobra; ozimno setev pa opravimo v začetku septembra in je godna v marcu.

V dobi vegetacije špinača ni zahtevna glede kultivacije. Priporočila se enkratno do dvakratno rahlanje, ki rastlinam zelo koristi.

KAJ VEMO O MOTOVILCU?

Motovilec je edina solatnica pri nas, ki jo lahko vso zimo postopoma spravljamo, ker je zelo odporen in prenese mraz tudi pod — 15 stopinj Celzija. Gojimo ga lahko na vsakem vrtu. Največji donos daje na tleh, ki so bogata na humusu. Tla morajo imeti dovolj vlage, zlasti v času po setvi, da se listne rožice dobro razvijajo. Motovilcu ugaja hladnejše podnebje, zato zelo dobro uspeva v višjih legah. Težje pa ga je gojiti v suhih in toplih področjih, vendar tudi tu vzgojimo kakovostno zelenjavo, če ga veliko zalivamo.

Glede prehrane nima posebnih zahtev, je skromna rastlina, ki jo uvrščamo kot predkulturo, ali pa ga sejemo za glavno kulturo. Če pa motovilcu gnojimo, izkoristi le maj-

hen del hranil, večina jih ostane v tleh za nadaljnjo vrtnino. Seme v eni vrečici motovilca, ki ga kupimo v semenarni zadostuje za 1. kv. m površine in pridelamo 50–70 dkg zelenjave.

Motovilec pripravimo tako kot glavno solato. Operemo ga najprej v zmerno mlačni vodi (da nas ne zebe v roke), potem odstranimo posušene ali počrnele lističe, odrežemo pecelj listne rožice da lističi razpadajo. Tako pripravljene lističe operemo najbolje v redkem cedilu pod vodovodno pipo, da odstranimo ostanke prsti. Na slabo očiščeni zelenjavi ostanajo jajčeca zajedalcev ali bolezenskih klic. Očiščeni motovilec nato okisamo, kis pa naj bo nekoliko močnejši kot za glavno solato in dodamo še olje. Priprava večje porcije motovilca za tri osebe vzame okoli 15 minut časa, pozneje, ko so lističi večji, pa okoli 7 minut. Zato ta zelenjava ni tako priljubljena pri današnjih zaposlenih gospodinjah, ker je nekoliko več dela s čiščenjem.

RAZNI RECEPTI

PRIMORSKA MINEŠTRA

Potrebujete: 3 l vode, 1 kg zelenjave — cvetača, zelena, korenček, zelje, por, rumena kaleraba, 5 dkg prekajene slaninice, 2 žlici olja, 1 čebula, 4 žlice riža, 2 žlici paradižnikove meze ali 5 svežih paradižnikov; 2 žlici nastrganega parmezana.

Na olju in narezani slanini prepražimo drobno sesekljano čebulo in nato še očiščeno, na majhne koščke narezano zelenjavo. Pražimo približno 10 minut. Zalijemo z vodo ali juho. Vre naj počasi, da se zelenjava skoro zmehča; tedaj zakuhamo riž, dodamo paradižnikovo mezo in osolimo. Jed že v skledi potresemo z nastrganim sirom. Kadar uporabljamo svež paradižnik, ga prepražimo z drugo zelenjavo.

KROMPIRJEVA MUSAKA

2 kg krompirja, ¼ kg zmlete govedine, 5 dkg masti, 20 dkg čebule, 3 jajca, 3 dl mleka, 10 dkg moke, sol, poper.

Krompir za musako lahko pripravimo na dva načina: ali ga najprej skuhamo in nato zrežemo na ploščice ali pa ga nastrgamo na ploščice kar surovega. Na 5 dkg masčobe svetlo prepražimo sesekljano čebulo, dodamo meso, solimo in popopramo. Vse skupaj še nekoliko prepražimo. V pekač denemo preostalo masčobo. Ko se raztopi, naložimo najprej plast krompirja, nanj plast mesa. Sledi spet krompir, nato meso. Na vrhu naj bo krompir. Iz moke, jajc in mleka naredimo žvrkljano testo, ga malo osolimo in zlijemo po krompirju. Po vrhu vsega poskropimo še ostanek masčobe. Musako postavimo v pečico in jo spečemo. Pri kuhanem krompirju je čas peke krajši, pri surovem pa pečemo približno eno uro. Jed mora biti lepo sočna, serviramo jo z razno solato.

kor mene", ali "On sme vse, jaz pa ne", kar seveda ni čisto res, zrno resnice pa je le.

Nekateri starši imajo radi najljubkejšega svojih otrok, nekateri imajo najraje otroka, ki je najpametnejši, tretji se posebno navežejo na tistega otroka, ki ima razvit čut za pravičnost in življenje v družbo. "Ljudje najlaže vzljubimo tisto, v čemer nam je otrok podoben," pravijo psihologi, "lako kot se laže navežemo na stvari, ki so nam dobro znane in blizu."

OČETJE IN HČERE, MATERE IN SINOVI

Starši se do ljubljence ne hote vedejo drugače kot do drugih otrok. Manj ga grajajo, bolj zbrano ga poslušajo, bolj potrpežljivo so z njim, ne gre jim tako hitro na živce, laže delijo z njim svoje misli in občutke.

Otroci to notranjo, skrito vez kmalu začutijo, čeprav ne znajo z besedami izraziti svojega spoznanja. Rečejo kvečjemu: "Bratca imate raje ka-

dobil. Še nekaj napitnine sem dal deklici. Seveda je bila pametna, pa ni ničesar neumnega naredila. Odnese sva s tovarišem vso dobroto za kadike iz hotela. Orožniki pa so pridno sedeli v sobi. Niso bili tako siti, da se ne bi mogli ganiti. Najbrž se je ježila poslednja kocina na životu, ko so zavohali našo partizanko bližino. Zunaj v temi smo potem policistom za nameček še zapeli pesem "Nabrusimo kose!"

Vse se je razgibalo in smejalo, ko je mladi partizan končal. Srednje velika borka, ki je stala ob Domnovi strani, je dodala:

"Naj še komandir Nestl pove, kako je bilo šestega novembra!"

Domen se je nasmehnil partizanki, ki mu je stisnila šele zdaj roko in dejala:

"Ivanka je moje ime!"

Tudi Domen se je predstavil in ugotovil, da ima partizanka neverjetno odločno desnico.

Zdaj je začel komandir Nestl:

"Dobil sem prav od kmeta, pri katerem smo se nekaj časa zadrževali, zaželjene podatke o sovražniku doli v hotelu in zaselku, pa smo se odločili za tvegan načrt!"

Pri teh besedah je pogledal svojega četrtega komisarja, ki je stal v njegovi bližini.

"Za napad na hotel in policijsko postojanko smo do- ločili osem borcev. Vse druge, štirikrat toliko, pa smo poslali v dve zasedi, ki naj se natanko opoldne pojavita ob cesti, prerežeta telefonske žice in zadržita prvi napad, če bi se pojavili tam policisti. Že ob dveh zjutraj smo rinili od kmeta v dolino. Skoraj tekli smo navzdol. Borci so u- gibal med sabo šepetaje, ali se bomo polotili kakega švab- skega avtomobila. Nekdo je celo trdil, da bomo pognali v zrak vlak sredi belanske grape."

Ponovno so se vsi zasmeli in nekateri pogledi so

Drobni nasveti

Na drobno stolčena jajčna lupina, ki jo denemo na dno lonca, v katerega smo vlili vodo, je odlično gnojilo za sobne cvetlice.

Vodi, v kateri kuhamo belo perilo, dodamo nekaj jajčnih lupin. Perilo bo postalo zelo belo.

Rumenjak razredčimo z malo mla- čne vode in imamo najboljšo sredstvo za odstranjevanje madežev črne kave.

MASTNE MADEŽE si prislužimo pri odpiranju ribjih konzerv, če pri tem nismo previdni: včasih je tudi konzer- va do vrha napolnjena z oljem, tako da odteka iz nje, takoj ko zarežemo z odpiralcem vanjo. Temu se bomo izognili, če konzervo pred odpiranjem za kratek čas postavimo na hladno mesto. Olje se bo nekoliko strdilo.

JABOLČNI HREN

½ kg jabolk, korenina hrena, sol, 1 dl kisa, 6 dkg sladkorja, voda.

Hren namočimo za nekaj ur v vodo. Nato ga očisti- mo in nastrgamo na strgalniku ter ga pokapamo s kisom ali limoninim sokom, da ne potemni. Posebej umešamo rumenjaka z oljem, ki ga počasi kapamo na rumenjaka, medtem, ko nenehno mešamo s šibico. Solimo. Pridenemo oba v trdo kuhano in pretlačeno rumenjaka, sesekljano beljaka, dobrega sadnega ali vinskega kisa in nastrgan hren. Po okusu pridenemo lahko žličko gorčice in za nožovo konico sladkorja.

HREN S SMETANO, HLADNI

½ l smetano, 2 debeli korenini nastrganega hrena, sol, kis, sladkor.

Nastrgan hren zmešamo s smetano, nato dodamo po okusu soli, kisa in sladkorja.

KISEL HREN

2 korenini hrena, 10 dkg kruha, 1½ dl vinskega kisa, voda, 1½ dl olja, sol.

Star kruh narežemo na rezine in namočimo v do- brem kislu, razredčenem z vodo. Ko se kruh zmehča, ga pretlačimo, mu pridenemo nastrgan hren, olje in vse skupaj solimo.

OKISANI REZANCI

70 dkg širokih domskih rezancev, 10 dkg masti, 8 dkg moke, poper, kis, sol.

Rezance skuhamo v približno 3 l slane vode. Ku- hane zgostimo s svetlo rjavim prežganjem iz masti in moke. Ko dobro prevre, popravimo okus s poprom in kisom.

Ponudimo kot samostojno jed.

KISLA OMAKA

2 do 3 jajca, sol, 1½ dl olja, čebula, zelen peter- šilj, 2 dkg kaper.

V trdo kuhana jajca olupimo, beljake sesekljamo, rumenjake pretlačimo, solimo in zmešamo z oljem. Pridenemo še sesekljano čebulo, zelen peteršilj, se- sekljan pehtan, gorčico, belega vina po okusu, na- kocke zrezane kisle kumarice, sesekljane kapre, ne- kaj kapljic angleške omake in kisa po okusu. Omako serviramo k svinjski ali teležji glavi ali k jeziku. Namesto pehtana vzamemo raje pehtanov kis, če ga imamo.

"Okoli osmega novembra bom!"

"Ne", ga je popravil novinec, "deveti bo že, ker sem že deset dni v hostli!"

Domen je samo pokimal. Vsi trije so opazovali Dom- na nekako spoštljivo, kar je šele sedaj opazil. Ker je mol- čal, so molčali tudi oni trije.

Ko so stekli čez dobri dve uri čez cesto in potok Spodnje Sale, je Jetrac kot zadnji krepko zaklel. Domen ga je počakal in samo pogledal.

"Zdaj ga ne boli več zob."

Honz se je nasmehnil prvi. Domen je ogledoval smre- ke, ki so bahavo stale kot krinolinaste gospe v grofov- skem gozdu. Novinec je stopical okrog in čakal, da rinejo naprej.

Še tisto popoldne, ko je Domnova skupina po ovin- kih prišla do gašperjevcev, so trčili potem vsi skupaj v belanskem višavju na številne partizane. Domen se je sre- čal prvič z večjo enoto partizanov-borcev. Dobro so bili oboroženi. Nekdo je vzkliknil:

"To je pa Nestlova četa! To so fantje!"

Rokovali so se z gašperjevci in se smejali. Poveljeval jim je mlad borec s pogumnim obrazom.

"Milanček, no daj, povej, kako ste praznovali oblet- nico oktobrske revolucije v hotelu Groß?"

Mladi borec je začel:

"Za mene ni bila pri Großu prva akcija. Saj sem bil že letos poleti doli po nahrbtnik cigarete in tobaka. Seve- da sva takrat zadevo z enim samim tovarišem opravila... Zdaj v drugo pa je bilo kar zabavno: Policisti so prišli v Großov hotel na večerjo. Ko so Švabi sedeli za mizo, so tovariši obkolili hišo. Potem sva stopila s še enim tova- rišem v Großovo kuhinjo in naročila cigarete. Vso zalogo cigaret, tobaka, papirčkov in vžgalic sem želel. Pa tudi

iskali tistega tovariša, ki je omenil vlak, kajti pač ni poznal tega kraja, kjer ni vlaka.

"No in mi smo se poskrili še pred svitom v grmu v bližini hotela in tam čakali do dvanajste ure. Opazovali smo domačine že od zgodnjega jutra. Vsak se je paral v svojih prikritih skrbeh, če ne pride kaj nenačrtovanega vmes. Strmeli smo v nje. Pogledovali smo skoraj vsakih deset minut na uro. Čas je lezel polževo. Ob enajstih se mi je zdelo, da se kazalci na uri sploh ne premikajo več. — Potem je le bilo dvanajst. Moralo je biti, kajti počasi so lezli policisti v hotel na kosilo. Brezskrbno so stopali v čistih in zlikanih uniformah... eden poleg drugega, nato trije skupaj, pa še dva."

Napetost med poslušalci. Nestl čaka. Potem nadaljuje:

"V dobri četrte ure je bilo že vse pri kraju. Štirje poli- cisti so bili mrtvi. Ranjence pa smo poslali s traktorjem in prikolico v Kaplo. Plena smo zajeli poleg drugih drobna- rij: težki mitraljez, dvanajst pušk, deset pištol, brzostrelko, municijo in druge vojaške opreme. Saj vidite, kako smo opremljeni, madona, a se je izplačalo?"

Občudujejoče se je vse zakrohotalo. Potem se je ogla- sil novinec Mihec, ki je sodeloval v komandirjevi skupini in je igral pri napadu važno vlogo, ker je nahrnil policiste v nemškem jeziku: "Hände hoch!" Poprej sta zakotalila s- še enim domačinom novincem vsak po dve bombi poli- cistom pod mizo v jedilnici, da je nastala peklenska zme- da. Zdaj je Mihec vsak dan znova pripovedoval potankosti spopada. Nekateri tovariši so ga nalašč spraševali, on pa je vselej kaj malega dodal, tako, da je končno dobi- vala akcija pri Großu videz, da je on junak, ki vselej zma- guje in njegovi nasprotniki klavirno nastradajo! Samo zdaj ni maral priti vpričo vseh do besede.

(Dalje prihodnjé)

11. Koroški kulturni dnevi v Celovcu

(Nadaljevanje iz zadnje številke)

Državni tajnik Bauer je zakon o ozemlju branil pred nemškonalnimi silami. Pravno načelo, da za Avstrijo zahtevajo le nesporno ali pretežno nemške predele, se mu je zdelo ogroženo. Ko je „Letak za pravico Nemške Avstrije“, ki ga je izdala državna pisarna, ponovno poudaril stališče o nedeljivosti Koroške, se je 27. decembra pritožil Rennerju, da „se pred tužno vendar ne more stopiti s propagando, ki se bori proti načelu deželne enotnosti Češke, za Koroško pa to načelo zahteva“. Bauer je pri propagandni dejavnosti državne pisarne odklanjal staro nemškonalno načelo: za Češko zahtevati čisto jezikovno ločitev, da bi Nemce branili pred češkim preglasovanjem, na jugu, kjer se je germanizacija Slovencev nadaljevala, pa ohraniti stare deželne meje. Bauer je torej prosil državnega kanclerja, naj vodijo oddelka za zaščito manjšin vendar opozori na to, „da propaganda, ki se ne more osvoboditi starih gesel, ne koristi, temveč le škoduje“.

Tako se prva faza avstrijske koroške politike v povojnem obdobju konča s povratkom na pravno osnovo pravice do samoodločbe narodov. Od novembra 1918 so zahtevali, kakor je pač bila dejanska vojaška uprava na Koroškem, enkrat celotno Koroško, drugič samo nemško naseljeno področje. Pravne zahteve so bile to-

le. Ne sme se spustiti v vojno z Jugoslavijo. Razumljivo, da je hotel Bauer vojaške akcije omejiti na čisto demonstrativne ukrepe. Zgodovinski sliki, ki se od tedaj ohranja v koroškem nemškonalnem zgodovinskopisju, ustreza, da take povezave s spretno manipulacijo virov enostavno taji, da spravi v primerno luč „koroško neposlušnost“ do popustljivega vedenja državnih sekretarjev Bauerja in Deutcha (Wutte: „oba Zida, ki sta imela le malo razumevanja za koroško vprašanje.“). V resnici je dunajska vlada reševala izredno „težavno nalogo“, pred katero se jo postavili obmejni boji, čisto v smislu koroških deželnih vlad. Kazala je popolno razumevanje za obrambne ukrepe. Tako je kancler Renner na Drugi konferenci dežel, ki je bila 3. in 4. januarja, označil kot neogibno, „da se ukrepa z nižje instance s samopomočjo (kot na Koroškem)“. Do resnih nasprotij med zunanjim ministrom in koroško upravo je prišlo šele, ko je bila demarkacijska črta prekoračena.

Pri tem je treba vedeti, da si ne koroški socialni demokrati ne krščanski socialci niso želeli vojaške akcije južno od Drave. Koroško zgodovinsko pisje navadno zamoči strankarska nasprotja v „koroškem osvobodilnem boju“. Le Martin Wutte je v „Deutschlands größter Zeit“ posvetil zaslužen pozornost zadržanju obeh navedenih strank in tako njemu dolguje-

cialci brez pridržkov priključili nemškonalni dogmi o nedeljivosti Koroške. Tako je Koroški deželni odbor 19. februarja „potem, ko je izvedel mnenje predstavnikov političnih strank, sklenil, da vztraja na stališču pravice do samoodločbe prebivalstva, ki v pretežni večini zahteva nedeljivost Koroške.“ Dne 21. februarja je ta sklep potrdila začasna deželna skupščina.

Ta obrat je ponovno potrdil, da je bila pri določitvi teritorialnega posestnega stanja na koroških tleh politika moči bolj važna kot ideologija. Kajti znova je samo vojaško razmerje sil določalo pravno stališče. Gotovo, za spodnjo Koroško so zahtevali plebiscit, o izidu katerega z ozrom na Nemcem prijazno zadržanje prebivalstva med ponovno osvojitvijo Ziljske doline in Roža prav nič niso dvomili. Kakor koli pa je na prelomu 1918–1919 potekala ponovna vključitev delov južnokoroškega ozemlja, lahko na ta argument odgovarjamo s tem, da je pri plebiscitu leta 1920 južno od Drave leželi del plebiscitne cone v večini glasoval za Jugoslavijo. Nemškonalna mejna politika s tem naknadno nikakor ni bila opravičena.

Kar se tiče dunajske vlade, se je sprva manj ukvarjala s pravnimi vprašanji kot z nalogo, da po politični poti konča boje, ki so izbruhnili proti njeni volji. Pri tem je morala — kakor sicer tudi slovenska socialna demokracija — premagati nemajhne odpore. Kajti koroški predstavniki pri graških pogajanjih o premirju so bili „zaradi nedavnih uspehov v zmagovitem razpoloženju“. Celo koroški deželni poveljnik Hülgerth se je v primeru ponovnih bojev za osvojitve mesta Velikoveca bal občutnega nazadovanja, vendar njegovo mnenje zaradi „bojevitih civilnih predstavnikov“ ni bilo sprejeto. Šele ko je Otto Bauer odklonil odgovornost za vsako ponovno vojaško akcijo, je 22. januarja prišlo do podpisa graškega dogovora o premirju. Pri tem je posredoval tudi član ameriške študijske komisije, ki je na prošnjo državnega sekretarja sodeloval na pogajanjih.

Odpoved izvrševanju pravic, ki izhajajo iz državne suverenosti, pa ni istočasno pomenila tudi odpovedi tem pravicam samim. Koroški vojaški dogodki so tudi na Dunaju napravili vtis. Verjetno so ti dogodki bili povod, da je neko izvršilno navodilo od 2. januarja v povratku na prejšnje programe spet zahtevalo za Avstrijo celotno Koroško z izjemo občine Jezersko, ampak z vključitvijo kranjske občine Bela peč.

Politika zunanjega ministrstva z ozirom na program ozemeljskih zahtev pa je ostala v naslednjih mesecih vseeno nejasna. Tako mu je kot propagandni material služil spis, ki ga je sestavil Richard Pfandl v začetku januarja z naslovom „Državna meja Nemške Avstrije na Koroškem ozemlju“, ki pri vsem poudarjanju geografske enotnosti Koroške ni izključeval možnosti delitve dežele. Proti njemu se je odločno izrekel koroški deželni namestnik, češ da spis nasprotuje načelu o nedeljivosti Koroške, ki so ga sredi februarja potrdila koroška zakonodajna telesa in ker poleg tega v primeru delitve ne prevzema stališča iz Koroške spomene od 15. decembra. Lemisch je zaradi prometnotehničnih, političnih in gospodarskih razlogov ponovno zahteval ohranitev enotne Koroške in bil prepričan, da bi plebiscit prinesel na od Nemcev kontroliranem ozemlju 99% in na delu, ki ga kontrolirajo Slovenci, 75% glasov za Avstrijo.

Ta spor kaže, da dunajske vlade koroška pravna načela še vedno niso dokončno prepričala. Pri tem so igrali glavno vlogo pravni pomisleki. Bauer je bil vedno v skrbeh za enotnost avstrijskega pravnega stališča v ozemeljskih vprašanjih. Avstrijske ozemeljske zahteve so v glavnem slozele na načelu pravice do etnične samoodločbe. Bauer ni hotel prevelikega odklona tega načela. Sicer marca 1919 ozemeljske zahteve niso bile nebitveno spremenjene, ker „čisto etnografske meje v mnogih okoliščinah — in sicer ob jugoslovanski meji — ne upoštevajo gospodarskega življenja, in so zato za razmejitve sicer najvažnejše, vendar pa ne izključno merilo“.

(Dalje v prihodnji številki)

Klagenfurt

27. April 1980 Arbeiterkammersaal
9–16 Uhr Bahnhofstraße 44

9 Uhr Kärntner Frauenorganisationen stellen sich vor

10 Uhr Podiumsdiskussion: Emanzipation – keine Einbahn mit Staatssekretär Johanna Dohnal und Vertreterinnen der Kärntner Frauenorganisationen

12 Uhr Frauencafé

13 Uhr Dichterinnen lesen aus ihren Werken

14 Uhr Film: „Mit Babies und Bannern“ – Frauen im Arbeitskampf

15 Uhr Film: „Rosinen im Kopf“ – Ausbildungsprobleme von Mädchen

Während der Veranstaltung gibt es ein eigenes Kinderprogramm

Sprechstunden von Staatssekretär Johanna Dohnal:

26. April 1980, 9–11 Uhr – Telefonsprechstunde:

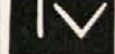
Tel.-Nr. 0 42 22/85 7 71

28. April 1980, 10–12 Uhr – Rathaus Villach

29. April 1980, 14–16 Uhr – Rathaus St. Veit an der Glan

RADIO-TELEVIZIJA

AVSTRIJA 1

PETEK, 25. 4.: 9.00 Za predšolske otroke – 9.30 Ruščina

10.00 Zvok iz človeške roke – 10.30 TV kuhinja – 10.55 Klub seniorjev – 11.35 Hondo – 17.00 Za predšolske otroke – 17.25 Kunibert – 17.30 Heidi

17.55 Otrokom za lahko noč – 18.00 Muppets Show – 18.25 Pregled sporeda – 18.30 Mi – 19.00 Slike iz Avstrije – 19.30 Čas v sliki – 20.15 Mrtva sezona v Nizli

21.05 Modna revija – 21.10 Panorama – 22.00 Reklama in šport – 22.10 Friedrich Heer v pogovoru z Güntherjem Nennigom.

SOBOTA, 26. 4.: 15.25 Takšni morajo biti – 17.00 Jolly box – 17.30 Nekoč je bil ... človek – 17.55 Otrokom za lahko noč – 18.00 Dva krat sedem – 18.25 Duša

19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske – 19.30 Čas v sliki in šport – 20.15 Heinz Conrads in njegovi prijatelji v villi Hermes – 21.35 šport – 21.55 Vešča – 22.55 Poročila.

NEDELJA, 27. 4.: 11.00 Ura tiska – 12.00 Večna enoličnost – 14.55 Don Camillov povratek – 16.45 Toby in Tobias – 17.15 Čebelica Maja – 17.40 Otrokom za lahko noč – 17.45 Klub seniorjev – 18.25 Pregled sporeda – 18.30 Mi – 19.00 Slike iz Avstrije – 19.30 Čas v sliki in šport – 20.15 Nemška pomlad – 22.00 Poročila.

PONEDELJEK, 28. 4.: 9.00 Za predšolske otroke – 9.30 Večna enoličnost – 10.00 Kralj planin in sovražnik ljudi – 10.15 All my songs – 10.30 Takšni morajo biti moški – 17.00 Za predšolske otroke – 17.25 Wombell – 17.30 Lassie – 17.55 Otrokom za lahko noč – 18.00 Zgodbe o konjih – 18.25 Pregled sporeda – 18.30 Mi – 19.00 Slike iz Avstrije – 19.30 Čas v sliki – 20.15 Ponedeljski šport – 21.05 Akcija v Manhattanu – 21.50 šport.

TOREK, 29. 4.: 9.00 Za predšolske otroke – 9.30 Angleščina za začetnike – 10.00 Tehnična umetna snov – 10.30 Don Camillov povratek – 17.00 Za predšolske otroke – 17.25 Oddaja z miško – 17.55 Otrokom za lahko noč – 18.00 Moj prijatelj Taffi – 18.25 Pregled sporeda – 18.30 Mi – 19.00 Slike iz Avstrije – 19.30 Čas v sliki – 20.15 Kupčije z gradbenimi parcelami in hišami – 21.00 Montreux 1980 – 1. The crazy horror show – 2. 20 let Montreuxa – 21.50 En Feniks preveč.

SREDA, 30. 4.: 9.00 Oddaja z miško – 9.30 Dežela in ljudje – 10.00 To je Neapelj – 10.30 Nerodnejš s šestim čutom – 17.00 Teta Fratillie – 17.25 Delajo glasbo – 17.30 Moj stric z Marsa – 17.55 Otrokom za lahko noč – 18.00 Flambardi – 18.25 Pregled sporeda – 18.30 Mi – 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske – 19.30 Čas v sliki – 20.15 Vožnja prokletih.

ČETRTEK, 1. 5.: 14.00 Rožnate sanje – 16.10 Moja prijateljica Taffy – 17.25 Pes in mačka – 17.35 Otrokom za lahko noč – 17.40 Prvomajske pesmi – 18.05 Pregled sporeda – 18.10 Mi – 18.40 Avstrija deljena skozi štiri – 19.30 Čas v sliki in šport – 20.15 Konec in začetek – 22.00 Vešča – 23.00 Poročila.

JUGOSLAVIJA

PETEK, 25. 4.: 8.55 TV v šoli – 17.15 Poročila – 17.20 Zgodbe o polhcu, otroška

serija – 17.35 Ptice strašilo, mladinska nadaljevanka – 18.00 Rock koncert – 18.30 Mozaik – 18.35 Obzorik – 18.45 Računalniške mreže – 19.10 Risanka – 19.15 Cikcak – 19.26 Zrno do zrna – 19.30 Dnevnik – 19.55 Propagandna oddaja – 20.00 Slovenski kraji med seboj – Ajdovščina:

Črna melja – 21.30 Propagandna oddaja – 21.35 Tigrove brigade – serijski film – 22.25 V znamenju – 22.40 Nočni kino: Mož v dežnem plašču, angleški film.

SOBOTA, 26. 4.: 8.05 Poročila – 8.10 Mali pingvin, otroška serija – 8.25 A. Ingolič: Na poti v svobodo – 8.40 Vrtec na obisku – 8.55 Otroško mladost, nadaljevanka – 9.25 Pustolovščina – 9.55 Podelitev priznanj OF – prenos – 11.00 Človek hoče navzgor, TV nadaljevanka – 12.00 Obračun od po merilih – 12.20 625 – 13.00 Poročila – 17.30 Poročila – 17.35 Baron Prašil, češki film – 18.55 Naš kraj – 19.10 Zlata ptica, pravljica – 19.15 Risanka – 19.20 Cikcak – 19.26 Zrno do zrna – 19.30 Dnevnik – 20.00 Mejna dežela, TV nadaljevanka – 20.55 Propagandna oddaja – 21.00 Sobotni večer – 23.00 Nočni kino: Sinjebradec, francoski film.

NEDELJA, 27. 4.: 8.15 Poročila – 8.20 Za nedeljsko dobro jutro: Od vsakega jutra raste dan: Ravne na Koroškem – 8.50 Zivljenje na zemlji, dokumentarni film – 9.45 Zgodbe iz živalskega vrta – 10.05 Ostržek, otroška serija – 10.30 Nikola Tesla, TV nadaljevanka – 11.35 Kažipot – 11.55 Mozaik – 12.00 Kmetijska oddaja – 13.00 Poročila – Razvoj popularne glasbe – Potopis – Poročila – Nikomur ne hlapčuj, kdor znaš svoboden biti – športna poročila – Povratna vozovnica, poljski film – 19.10 Risanka – 19.15 Cikcak – 19.26 Zrno do zrna – 19.30 Dnevnik – 19.55 Propagandna oddaja – 20.00 S polno paro, TV nadaljevanka – 20.55 Propagandna oddaja – 21.00 Dokumentarna oddaja – 21.35 V znamenju – 21.50 Glasbena oddaja – 22.05 športni pregled.

PONEDELJEK, 28. 4.: 8.55 TV v šoli – 17.15 Poročila – 17.20 Minigodci v glasbeni deželi – 17.35 Poljudno znanstveni film – 18.00 V izjemnih okoliščinah – 18.30 Mozaik – 18.35 Obzorik – 18.45 Mladinska oddaja – 19.15 Risanka – 19.20 Cikcak – 19.26 Zrno do zrna – 19.30 Dnevnik – 19.55 Propagandna oddaja – 20.00 Aktualna oddaja – 20.50 Propagandna oddaja – 20.55 Lutka, TV nadaljevanka – 22.15 V znamenju – 22.30 Za lahko noč.

SREDA, 30. 4.: 9.30 TV v šoli – 17.25 Poročila – 17.30 Veselo snidenje, zgodba iz nadaljevanke – 17.45 Umetnost na jugoslovanskih tleh, serijska oddaja – 18.05 Glasbeni amaterji – 18.35 Mozaik – 18.40 Obzorik – 18.55 Ne prezrite – 19.10 Risanka – 19.15 Cikcak – 19.26 Zrno do zrna – 19.30 Dnevnik – 20.00 Pozdrav prazniku – prenos – 20.30 Osvajanje svobode, jugoslovanski film – 22.05 Nadgradnja njihovega vsakdana – 22.45 Poročila.

ČETRTEK, 1. 5.: 8.55 Poročila – 9.00 Praznična budnica – 9.30 Otroška prvomajska veselja – 10.00 Gugulnica, lutkovna predstava – 10.40 Tigris, dokumentarni film – 11.30 Velika pesem domovini in Titu, otroška oddaja – 11.50 Poročila – 15.45 Poročila – 15.50 Otroško mladost – 16.20 Veverica na rami, film – 16.45 Plesal sem kolo – 17.30 Trener, jugoslovanski film – 19.10 Risanka – 19.15 Cikcak – 19.24 Zrno do zrna – 19.30 Dnevnik – 19.55 Propagandna oddaja – 20.00 Kriza, predstava drame SNG Maribor – 21.10 V areni življenje: Miha Marinko – 22.10 Glasbena oddaja.

Hanns HAAS

Koroški Slovenci in avstrijsko-jugoslovanski odnosi 1918-1920

rej definirane glede na trenutno razmerje sil in tako je začetni vojaški poraz vodil k temu, da so se odpovali slovenski spodnji Koroški.

Odpoved suverenosti nad večinsko nemškim ozemljem pa je bila povezana s pripravljenostjo, obdržati nemško posestno stanje. Avstrijska vlada je 19. novembra obravnavala uporabo vojaških sredstev za doseg ozemeljskih ciljev. Državni sekretar Bauer je pri tem razvil vojaški defenzivni koncept, ki je predvideval demonstracijo obrambne volje, ki pa je hotel preprečiti vojaške konflikte s sosednimi državami. „Ne moremo se spustiti v vojno,“ je argumentiral, „ker bi je nikoli ne vodili samo proti enemu od teh narodov, ampak vedno proti Antanti. Po izkušnjah pa vemo, da so v okraj, v katerem ni bilo vojske, Čehi ali južni Slovani brez nadaljnega vkorakali, medtem ko tja, kjer imamo čete, sploh ne pridejo, da bi preprečili prelivanje krvi.“ Spričo vojaške šibkosti nove države je Bauer prepustil obrambno pobudo torej v prvi vrsti neposredno prizadetim področjem. V tem smislu je torej smatral obrambne ukrepe za varstvo pretežno nemških predelov Koroške za upravičene in potrebne.

Znano pa je, da se Bauer ni brez pridržkov strinjal s sklepom začasne koroške deželne zbornice od 5. decembra, za vnaprej ustaviti prodor jugoslovanskih čet. Nemškonalna znanost mu zaradi tega dela očitke; tako citira Martin Wutte – v nedirektnem govoru in nepopolno – ne ki Bauerjev telegram od 7. decembra 1918, v katerem je državni sekretar opozoril koroško deželno vladno to, „da je po strokovnem mnenju odpor možen le nekaj dni, ker bi Jugoslovani nedvomno poslali močne okrepitve.“

Vendar je dejstvo, da Bauerjeve – po Wutteju „domnevne“ – bojzani nikakor ne gre pripisovati preveliki boječnosti ali popustljivosti, ampak – kot je moral Bauer domnevati – dobremu poznavanju koroškega vojaškega položaja. Kajti pomisleke, ki jih je Bauer navedel proti oboroženi mu spopadu, je prikazala malo pred tem neka spomenica obrambnega odbora za Koroško. Bauer se sklicuje na „strokovno izjavo semkaj poslanih oficirjev tega odbora“. Po tej izjavi Koroška na noben način „ne more sama nuditi odpora. Nima vojaške si-

mo znanje o delu zgodovinske resničnosti, ki bi jo drugače bilo možno rekonstruirati le iz nedostopnih aktov koroškega deželnega arhiva.

Torej, Wutte poroča, da deželni odbor in iz predstavnikov strank sestavljeni obrambni odbor nista odobraval ofenzivnega ravnanja. Nasprotno, socialdemokratski mandatariji so v soglasju s celotno stranko odklanjali vsakršno ofenzivno akcijo; beljaška strankina organizacija izrecno z utemeljitvijo, da se ne vmešava „v razmere na spodnjem Koroškem“. Če verjamemo Wutteju, so izključno nemškonalni politiki zahtevali Karavanke kot „naravno mejo“. Ko „se je začel napad“, potem le na njihovo pobudo in brez privolitve ustanov, ki bi bile za to demokratično legitimirane. Ne nazadnje je treba dodati še to, da je predsednik koroških socialnih demokratov, Florian Gröger, izrecno povezal antimilitaristično zadržanje svoje stranke z odpovedjo večinsko slovenskemu področju Koroške. Dne 11. januarja je pisal Ottu Bauerju, da je „na današnji seji deželne vlade zahteval, da se mora opustiti stališče o nedeljivosti dežele in da je treba skrbeti za to, da se pogajanja (z jugoslovanskimi predstavniki) ugodno izidejo, da bi v ubogi deželi Koroški končno prišlo do nujno potrebnega miru.“

Če imamo pred očmi te koroške strankarske prepire o prihodnjem vojaškem in narodnopolitičnem kurzu, moremo ofenzivna dejanja za ponovno pridobitev spodnje Koroške le težko razlagati kot ukrep za zaščito nemškega ozemlja, ampak prej kot poskus nemškonalnih sil, preprečiti odpoved spodnji Koroški, ki se je nakazovala. Prekoračenje Drave ni bilo potrebno kot „obramba z napadom“, temveč edinole za zavarovanje zahteve po meji na Karavanah.

Račun nemških nacionalcev se je izšel. Vojaško je bila ofenzivna akcija sicer le na pol uspešna, ker po Ziljski dolini in Rožu ni bilo ponovno osvojeno tudi mesto Velikovec. Vendar pa so vojaški uspehi dodatno prepričali vse dotedanje koroške „dvomljivce in nasprotnike napada“. Vodili so k ponovni in tokrat dokončni spremembi ozemeljskih zahtev koroških strank, ker so se zdaj tudi socialni demokrati in krščanski so-

Vandali na delu

Pred kratkim smo v našem listu z veseljem in zadoščenjem poročali, da na Bleščeči planini, kjer je koča slovenskega planinskega društva, deluje vremenska postaja ter da bodo naši planinci prav za-

radi te postaje prihodnje leto in seveda tudi naslednja leta imeli ob nedeljah kočo odprto tudi pozimi.

Na žalost pa moramo ugotoviti (planinci so nam sporočili to vest), da so med tem časom neznani zlikovci to vremensko postajo razdejali - razbili naprave za merjenje vlage in temperature (maksimum-minimum toplomer) ter preverili kotel oz. posodo za merjenje količine padavin. To je bil že drugi napad na naprave meteorološke postaje na Bleščeči. Prvič je bil ukraden minimum-maksimum toplomer. Čeprav je bil del merilnih naprav nameščen pet metrov visoko (zunaj koče v višini prvega nadstropja), so se zlikovci spravili nadnje in jih uničili. Ker je na planini še precej snega, so naši fantje še mogli ugotoviti (sled), da so neznanci prišli iz smeri Šentjakoba.

Tu gre za zelo nizkoten akt, poln žolčnega sovraštva do naših planincev. Iz katerega tabora izhaja, jo ti vandali, vsekakor ni težko ugotoviti.

Železna Kapla - lovski ples

Tudi tretja lovska prireditev, ki jo je v soboto 12. aprila pripravil pevski zbor iz Železne Kaple, je lepo uspela. Odvijala se je v dvorani hotela Obir. Da je za prireditev resnično vladalo veliko zanimanje, je prepričljivo pokazala udeležba - nabito polna dvorana. Veselo razpoloženje je trajalo do jutranjih ur. Za ples in veselo razpoloženje so skrbeli Fantje izpod Obirja. Organizator je poskrbel za veliko število nagrad, ki so se razdelile pri srečolovu. Prav veselo je bilo tudi ocenjevanje vrečke drobiža.

V pozdrav je lovski zbor tudi zapel, spregovoril pa je ravnatelj Leo-

Objava

Koordinacijski odbor za letovanje otrok na morju sporoča: letos bo letovanje v naslednjih izmenah: od 9. 7. do 23. 7. od 6. 8. do 20. 8. od 20. 8. do 3. 9.

Cena vključno z vsemi stroški znaša 1.540 šilingov.

Prijave lahko naslovite na:

Spitalgasse 12, 9020 Celovec, tel. (0 42 22) 85 2 35 (Anita Hudl)
Viktringer R. 26, 9020 Celovec, tel. (0 42 22) 72 5 65 (Vinko Kušej)
Gasometerg. 10, 9020 Celovec, tel. (0 42 22) 32 5 50 (Milka Kokot)

Interesenti za mesto voditelja otrok pri letovanju na morju naj se pisмено prijavijo in predstavijo do 10. 5. 1980. V drugi polovici maja se bodo voditelji udeležili 2-dnevnega izobraževalnega tečaja.

pold Cvef, ki ga poznamo kot vnetega lovca.

Istega dne je bilo v drugem hotelu v Železni Kapli okrajno lovsko srečanje. Nekaj udeležencev in funkcionarjev tega srečanja se je udeležilo tudi plesa, med njimi župan, lastni gostje in gostje iz Slovenije, okrajni lovski mojster idr. ter tako počastili lovsko prireditev.

Sele - Kot

Slovensko prosvetno društvo „Herman Velik“ v Sele-Kotu je v soboto 12. aprila vabilo na filmski večer, v okviru katerega je bil predvajan celovečerni film „Boj na požiralniku“. Film nas je popeljal v stare čase in takratno trpljenje revnih ljudi. V filmu je bilo pretresljivo prikazano, kako se neka družina bori za obstanek. Toda prišle so nesreče in ves trud je bil zaman. Najhuje pa je bilo, ko je umrla dobra in izredno marljiva mater te družine. Tudi oče, ki je bil prikazan kot zelo surov in brezsrčen človek, je nazadnje našel smrt na zemlji, za katero se je boril do poslednjega diha. Pet otrok je ostalo brez staršev in so morali po svetu služiti kruha. Bil je lep in pretresljiv film, tako da so se orosila tudi nekatera moška očesa. Zahvaljujemo se Slovenski prosvetni zvezi, posebno pa tovarišu Jozeju Mečini, ki nam je film predvajal, za ta enkratni kulturni užitek in si želimo še več takih zanimivih večerov.

Kmečka gospodarska zadruga na Brnci išče

POMOČNIKA

po možnosti trgovska izobrazba in šoferski izpit skupina B (skupina C).

Predstavitve pisмено ali osebno v pisarni Kmečke gospodarske zadruge Brnca, 9586 Fürnitz/Brnca,

tel. (0 42 57) 234

Slovensko prosvetno društvo „Edinost“ v Pliberku vabi na veseloigro v treh dejanjih

POSLEDNJI MOŽ

v nedeljo 27. aprila 1980 ob 20.30 uri v farni dvorani v Pliberku. Gostuje dramska skupina Slovenskega prosvetnega društva „Danica“ iz Šentvida v P. Prirčno vabljeni!

Slovensko planinsko društvo Celovec vabi na

IZLET PO SONČNIH GURAH

v nedeljo 27. aprila 1980
Zbirališče pri Miklavžu v Bilčovsu, odhod ob 9.30 uri. Pot bo vodila po Gurah mimo prijaznih vasic, skozi temne globoče in po prisojnih rebrih v Kotmaru vas.
Izleta se bomo udeležili skupno s planinci PD Ljubljana matica. Vodil bo domačin Blaž Gasser.

V soboto 3. 5. od 8. do 19. ure

TEČAJ ZA SPRETNE ROKE

Ornamentika z raznimi vozli s simboli - prijateljstva, zvestobe, resnice itd. Voditeljica: Sr. Lucija, Tinje Katoliški dom prosvete „Sodalitas“

Obvestilo

Zveza koroških partizanov obvešča, da bo tudi letos organizirala udeležbo na tradicionalnem pohodu „Po poteh partizanske Ljubljane“, ki bo v soboto 10. maja 1980.

Interesente za ta pohod obveščamo, da bo odhod iz Celovca, Gasometergasse 10, ob 5.30 uri. Prijave za udeležbo sprejema Zveza koroških partizanov, Celovec, Spitalgasse 12 (tel. 0 42 22 / 85 2 35) ali Zveza slovenskih organizacij, Celovec, Gasometergasse 10 (tel. 32 5 50).

AVSTRIJA 2

PETEK, 25. 4.: 17.25 Pregled sporeda — 17.30 Kralj planin in sovražnik ljudi — 17.45 Restavracija gotske piete — 18.00 Večna enoličnost — 18.30 Orientacija — 19.00 Vi želite — mi zaigramo — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Ugrabitelj iz seraja — 21.50 Deset pred deseto — 22.20 Ugrabitelj iz seraja — 23.00 Tragična odiseja navadnega človeka.

SOBOTA, 26. 4.: 16.00 Hochkönig: smučarski skoki — 17.00 Waltoni — 17.45 Kako se rastline izcimijo in zrastejo — 18.00 Dva krat sedem — 18.25 Nogomet — 19.00 Trailer — 19.30 Čas v sliki — 19.50 Primer za ljudskega odvratnika — 20.15 Danes zvečer pleše Lysistrate — 22.00 Viva Zapata.

NEDELJA, 28. 4.: 17.55 Pregled sporeda — 18.00 Angleščina za začetnike — 18.30 Bodoči mojstri — 19.00 Vzgoja — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Poldark — 21.05 Zdravje — 21.50 Deset pred deseto — 22.20 Zadeva med prijatelji.

TOREK, 29. 4.: 16.40 Pregled sporeda — 18.00 Dežela in ljudje — 18.30 Erich Fromm — 19.15 Nova — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Julijin operni vodič — 21.03 Družinski album — 21.50 Deset pred deseto — 22.20 Klub 2.

SREDA, 30. 4.: 14.00 Beatrix — kronanje kraljice — 17.55 Pregled sporeda — 18.00 Francoščina za začetnike — 18.30 Brez nagobčnika — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Cafe Central — 21.50 Deset pred deseto — 22.20 Šah hudčič.

ČETRTEK, 1. 5.: 16.10 Pregled sporeda — 16.15 Božji klic v naš čas, 16.55 Poj z nami — 17.25 Prizorišča svetovne literature — 18.10 Delavnica prihodnosti — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Amerikanec v Parizu — 22.00 Šport — 22.30 Klub 2.

SLOVENSKE ODDAJE RADIA CELOVEC

PETEK, 25. 4.: 14.10 Koroški obzornik — Slovenska zabavna glasba — Spominjamo se: 150-letnica rojstva pisatelja Janeza Trdine.

SOBOTA, 26. 4.: 9.45 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

NEDELJA, 27. 4.: 7.05 Duhovni nagovor — Naj pesmica naša darilo vam bo.

PONEDELJEK, 28. 4.: 14.10 Koroški obzornik — V Slovenjem Plajberku — „Vasovanje in dov žebiranje“ (Andrej Wieser govori z Marijo Wieser pd. Vovratovo).

TOREK, 29. 4.: 9.30 Land an der Drau — Dežela ob Dravi — 14.10 Koroški obzornik — Otroci, poslušajte! — „Mlada grla“ — posnetki otroških in mlad. skupin s koncerta „Koroška poje“.

SREDA, 30. 4.: 14.10 Koroški obzornik — Veseli val.

ČETRTEK, 1. 5.: 7.05 S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo.

Slovensko prosvetno društvo „Edinost“ v Škofljah vabi na predstavo filma

BOJ NA POŽIRALNIKU

v petek 2. maja 1980 ob 20.15 uri v gostilni Schütz v Škofljah.

Prirčno vabljeni!

VABILO

na REDNI OBČNI ZBOR Slovenskega prosvetnega društva „Gorjanci“ v soboto 3. maja ob 19.30 uri pri Mežnarju v Kotmari vasi.

JOŽE ZUPAN (Slovensko narodno gledališče Maribor) predvaja

PRIDIGE JANEZA SVETOKRIŠKEGA

24. aprila 1980, ob 16. uri:
Strokovna šola za ženske poklice v Šentjakobu v Rožu.

24. aprila ob 20. uri:
Mladinski center na Rebrci. Ob tej priložnosti bo pel tudi moški zbor SPD „Trta“ iz Žitare vasi. Prireditelj: Mladinski center na Rebrci.

25. aprila ob 15. uri:
Gospodinjstva šola v Šentruperlu.

25. aprila ob 19.30 uri:
Slomškov dom v Celovcu. Prireditelj: SKD v Celovcu.

26. aprila ob 19.30 uri:
Farna dvorana v Šmihelu. Prireditelj: Mladinski klub v Šmihelu.

Menjava denarja

Stanje v četrtek 24. aprila 1980

Za 100 din dobite	55.— šil.
Za 100 din plačate	62.— šil.
Za 100 lir dobite	1.48 šil.
Za 100 lir plačate	1.57 šil.
Za 100 mark dobite	703.50 šil.
Za 100 mark plačate	719.80 šil.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Celovec / Klagenfurt, Gasometergasse 10, tel. 32 5 50 - Tiskar: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje

ŠPORTNI VESTNIK

SAK premagal Borovlje (2:1)

Kljub slabemu vremenu se je v nedeljo popoldne zbralo na Koschatovem igrišču približno 250 gledalcev, da si ogledajo tekmo SAK-a proti drugouvrščenim Borovljani.

V prvih 45 minutah na igrišču ni bilo nič posebnega. Preden so se igralci navadili na težki in slabi teren igrišča, je sodnik tudi že zapiskal polčas.

Po ostri pridigi trenerja v pavzi so slovenski nogometaši skušali igrati boljše, toda že kar v prvi minuti drugega polčasa je nasprotnik povedel z 1:0. Toda tokrat to naše nogometaše ni presenetilo. Začeli so se boriti, in sad tega sta bila dva gola. In zdaj še h tekmi.

Prvi polčas je bil dokaj izenačen, toda efektivnih možnosti so imele Borovlje dosti več kot SAK. Šele v drugem polčasu si je SAK pripravil nekaj lepih možnosti ter jih tudi izkoristil: v 51. min. je Polanček izenačil, in dve minuti pred koncem je Velik dal zmagoviti gol.

Čeprav SAK ni igral tako dobro, kot v zadnji tekmi proti Velikovcu, je imel v tej tekmi le enkrat spel srečo, ki ga je v zadnjih tekmah docela zapustila.

S to zmago si je Slovenski atletski klub zasigural 4. mesto. Težka pa bo naslednja tekma v Brežah (Friesach), kjer bo SAK igral proti dosedanemu tretjeuvršenemu.

Postava: Dodič, Jakobič, Lampichler, Woschitz, Pandel; Fera, Golec, Zabltnik; Velik, Hobel M., Polanšek.

Izmenjave: Sommeregger za Zabltnika (75. min.), Hobel Sigi za Polanška (80. min.).

PODLIGA VZHOD

1. Volšperk	19 11 5 3 35:20 27
2. ATUS Borovlje	19 11 1 7 42:29 23
3. Breže	19 9 4 6 39:31 22
4. SAK Celovec	18 8 5 5 28:22 21
5. ASV	19 8 3 8 27:32 19
6. Velikovec	18 7 4 7 30:28 18

ENAJSTERICA IZ ŽVABEKA PRESENETILA

Veliko veselje in navdušenje je vladalo v nedeljo popoldne med igralci in navijači nogometnega kluba Žvabek, potem ko je moštvo v Globasnici premagalo domačine z rezultatom 2:0 (0:0) in odneslo domov dve važni točki. Je bil to spopad, v katerem je žva-

prevzel direktno in zatresel mrežo domačinov. Globaško moštvo je sedaj seveda postalo nervozno, deviza je bila: vse naprej. Ob vsem tem pa so si zaradi drugi udarec sami, kajti njihov levi branilec je zabil avtogol in to četrt ure pred koncem srečanja.

Tovarna Topšport je predala nogomet. klubu iz Žvabeka garnituro dresov in trenerk

beško moštvo dokazalo, da igra bolje, kot pa kaže to razvrstitev enajsterice na lestvici 2. F razreda. Za moštvo je bilo to tretja zmaga v okviru prvenstva in hkrati prva na gostovanju.

Moštvo iz Globasnice je sicer kar od začetka močno pritiskalo in ogrožalo vrata gostov, vendar brez uspeha. Konsekventna igra gostov in pa vratar Jakob Lutnik v odlični formi sta bila garant in recept uspeha. Vendar pa je treba tudi omeniti, da so bili proti napadi moštva iz Žvabeka stalno nevarni. Prvi polčas je prinesel borbeno in napeto igro, kateri je primanjkovalo samo zadetkov.

V drugem polčasu ista brezkompromisna igra, vendar pogosto zelo ostru. Spet je bilo možnosti za gol na tej in pa oni strani, globaški napadalci pa so obupavali nad žvabeškim vratarjem, kajti vsi strelji so postali njegov plen. Tada pa prosti strel s približno 20 metrov za goste. Podajo je Micheu

Zadnje četrt ure so si gostje pomagali z rutino in pa nekoliko sreče, ki je potrebna vsepovsod in z zmago poskrbeli za pravo presenečenje v tem kolu.

Žvabeška enajsterica je tokrat igrala zares izvrstno, sleherni igralec je dal vse in upošteval taktične nasvete trenerja. Moštvo ima sedaj šest točk in se nahaja na predzadnjem mestu na lestvici, vendar zaostaja za pred njim uvrščenim moštvom le še za dve točki.

Nogometni klub Žvabek vabi vse svoje navijače na derbi

Žvabek - Labot

ki bo v nedeljo, dne 27. aprila 1980 ob 16.00 uri na nogometnem igrišču v Žvabeku.

Vsi prirčno vabljeni!

Z avtobusom na SAK-igre

v soboto 26. aprila 1980

Na posebno željo navijačev je SAK tudi tokrat organiziral dva avtobusa v Breže (Friesach). V prvem avtobusu naj se zberejo vsi igralci in funkcionarji.

1. avtobus (igralci)	2. avtobus (navijači)
Čas odhoda:	14.20 Dobrla vas (Šienčnik)
11.30 Dobrla vas (Šienčnik)	14.30 Žitara vas (Rutar)
12.00 Celovec (Kosta)	14.45 Železna Kapla (Hotel Obir)

Tekme bodo:

Breže (Friesach) - SAK ob 16.45 uri

Breže pod 23 — SAK pod 23 ob 14.00 uri

V nedeljo 27. aprila 1980

SAK ml. — Žrelec (Ebental) ml. ob 18.00 uri na Koschatovem igrišču.

V četrtek 1. maja 1980

SAK - Žrelec ob 15.00 uri

SAK pod 23 — Žrelec (Ebental) pod 23 ob 16.45 uri na domačem (Koschatovem) igrišču v Celovcu.

Polizei ml. — SAK ml. ob 10.00 uri na Polizei-igrišču v Celovcu

Navijači pridite v čim večjem številu na navedene tekme SAK!